

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

ΜΠΣ: Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της
διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου
εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και εμφανιζόμενες τάσεις στη
νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο
ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση

Στεφανία Ταμπάκη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ηλέκτρα Κουτσούκου

Λαμία, Ιούνιος 2023

*Στεφανία Ταμπάκη, Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και
εμφαινόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες
δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική
προσέγγιση*

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Στεφανία Ταμπάκη, Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και εμφανιόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση

Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και εμφανιόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση

Στεφανία Ταμπάκη

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ηλέκτρα Κουτσούκου

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαρίλένα Κατσόγιαννου

Λαμία, Ιούνιος 2023

Στεφανία Ταμπάκη, Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και εμφανιζόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση

Θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την Επιβλέπουσα Καθηγήτριά μου κ. Κουτσούκου Ηλέκτρα για τις πολύτιμες συμβουλές και στήριξή της κατά την εκπόνηση της εργασίας. Επίσης, θέλω να εκφράσω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην οικογένειά μου που ήταν δίπλα μου σε όλη τη διάρκεια αυτού του εγχειρήματος.

Περίληψη

Στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία, επιχειρείται μια παρουσίαση της πρόληψης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, που προέρχεται από παράνομες δραστηριότητες και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό, καθώς και οι τάσεις που εμφανίζονται στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο. Επίσης, επιχειρείται μία κριτική προσέγγιση του θεσμικού πλαισίου ενώ παρουσιάζονται και ορισμένες προτάσεις βελτίωσης της ελληνικής νομοθεσίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων ή αλλιώς «ξέπλυμα», όπως συνηθίζεται να ονομάζεται.

Αρχικά, επιχειρείται η εννοιολογική παρουσίαση του ξεπλύματος καθώς και μία σύντομη ιστορική αναδρομή. Στο δεύτερο κεφάλαιο, περιγράφονται οι φάσεις και οι «τεχνικές» της νομιμοποίησης εσόδων και στο τρίτο κεφάλαιο καταγράφεται η αντιμετώπιση του ξεπλύματος σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται ανάλυση της εξέλιξης του ελληνικού θεσμικού πλαισίου ώστε να αναδείξουμε τους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης της νομιμοποίησης αλλά και τις εμφανιόμενες τάσεις της ελληνικής νομοθεσίας για το ξέπλυμα. Στη συνέχεια, στο πέμπτο κεφάλαιο, περιγράφονται οι πρακτικές συγκάλυψης από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επιχειρείται μια νομοθετική προσέγγιση των πρακτικών αυτών. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο, παρατίθενται συμπερασματικές σκέψεις και ορισμένες προτάσεις για την βελτίωση της ελληνικής νομοθεσίας για το ξέπλυμα.

Λέξεις – Κλειδιά

Νομιμοποίηση, ξέπλυμα, θεσμικό πλαίσιο, εμφανιόμενες τάσεις, συγκάλυψη, χρηματοπιστωτικός τομέας.

Prevention, countermeasures and emerging trends in money laundering in the Greek institutional framework: a critical approach

Stefania Tampaki

Abstract

In this postgraduate thesis, a presentation of the prevention of money laundering, derived from illegal activities and the methods used to this end, is attempted, as well as the trends appearing in the Greek institutional framework. Furthermore, a critical approach of the institutional framework is attempted, while some proposals to improve the Greek legislation regarding money laundering are also presented.

Initially, a presentation of the definition of money laundering is attempted as well as a brief historical review. In the second chapter, the phases and "techniques" of money laundering are presented and in the third chapter, the ways of dealing with money laundering at the international and European level are recorded. In the fourth chapter, the evolution of the Greek institutional framework is analyzed in order to highlight the ways of preventing and dealing with legalization as well as the emerging trends of the Greek legislation on money laundering. Then, in the fifth chapter, cover-up practices by financial institutions are described and a legislative approach against these practices is attempted. Finally, in the sixth chapter, concluding thoughts and some proposals for the improvement of the Greek legislation on laundering are listed.

Keywords

Legalization, laundering, institutional framework, emerging trends, cover-up, financial sector

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	ix
Εισαγωγή.....	1
1. Κεφάλαιο 1 ^ο	3
1.1. Εννοιολογική οριοθέτηση του «ξεπλύματος».....	3
1.2. Σύντομη Ιστορική Αναδρομή.....	6
2. Κεφάλαιο 2 ^ο	8
2.1. Φάσεις του φαινομένου και η ένταξή τους σε Μοντέλα.....	8
2.1.1. Το κυκλικό μοντέλο	8
2.1.2. Το τελολογικό μοντέλο	8
2.1.3. Τα μοντέλα των φάσεων	10
2.1.4. Το Αμερικανικό μοντέλο των τριών φάσεων.....	11
2.1.5. Κριτική Ανάλυση	13
2.2. Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος.....	13
2.2.1. Άμεση διοχέτευση «βρώμικου» χρήματος.....	14
2.2.2. Η έμμεση διοχέτευση των παράνομων εσόδων	15
2.2.3. Σύγχρονοι τρόποι νομιμοποίησης εσόδων	18
3. Κεφάλαιο 3 ^ο	21
3.1. Θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου σε διεθνές επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο	21
3.1.1. Θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου σε διεθνές επίπεδο	21
3.1.2. Θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο.....	25
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	33
4.1. Η εξέλιξη της Ελληνικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης ...	33
4.1.1. Ν.2145/1993	33
4.1.2. Ν.2331/1995	33
4.1.3. Ν.3424/2005	35
4.1.4. Ν.3691/2008.....	37
4.1.5. Ν.4557/2018.....	40
4.1.6. Ν.4734/2020.....	41
4.1.7. Ν.4816/2021	43
4.2. Οι εμφανόμενες τάσεις στο Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση .	45
5. Κεφάλαιο 5 ^ο	50
5.1. Πρακτικές συγκάλυψης από τα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα.....	50
5.1.1. Σκιώδης τραπεζική.....	50
5.1.2. Το τραπεζικό απόρρητο	51
5.1.3. Η κάλυψη των ιχνών	52
5.1.4. Συμπερασματικές σκέψεις.....	56
5.2. Νομοθετική προσέγγιση των πρακτικών συγκάλυψης	57
6. Κεφάλαιο 6 ^ο : Κριτική προσέγγιση: συμπεράσματα και προτάσεις	61

*Στεφανία Ταμπάκη, Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και
εμφαινόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες
δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική
προσέγγιση*

Επίλογος.....	66
Βιβλιογραφία.....	67

Συνομογραφίες & Ακρωνύμια

FATF	Financial Action Task Force
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Εισαγωγή

Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, γνωστό και ως ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, συνδέεται άρρηκτα με τον τρόπο λειτουργίας του σύγχρονου κράτους, έχει ραγδαία εξέλιξη σε παγκόσμιο επίπεδο και δεν είναι καινούργιο. Υπάρχει πολλές δεκαετίες, αναπτύσσεται παράλληλα με την εξέλιξη των σύγχρονων κρατών και αποτελεί την προσπάθεια ορισμένων ατόμων να αποκρύψουν τις πηγές των παράνομων οικονομικών δραστηριοτήτων τους και να τις παρουσιάσουν ως νόμιμες. Ο κύριος τρόπος που χρησιμοποιούν για το «ξέπλυμα», είναι η προσπάθεια διοχέτευσης των παράνομων εσόδων, μέσω ενός πλήθους συναλλαγών και επενδυτικών ενεργειών, προκειμένου να μην υπάρξει η οποιαδήποτε υπόνοια για την πραγματική πηγή των εσόδων αυτών. Άλλωστε τα άτομα που αποκτούν έσοδα από παράνομες οικονομικές διαδικασίες, αποσκοπούν στον συνεχώς μεγαλύτερο πλουτισμό τους και γι' αυτό ακολουθούν μεθόδους έτσι ώστε να μην προκαλούν τις υποψίες των διωκτικών αρχών για την παράνομη δράση τους.

Επιπλέον, η παγκοσμιοποίηση και το άνοιγμα των συνόρων οδήγησαν στην επινόηση νέων τρόπων και μέσων από τις εγκληματικές οργανώσεις, η δράση των οποίων ενισχύεται από την συνεχή άντληση πληροφοριών και την απόκτηση νέων τεχνολογικών μέσων. Ειδικότερα, δραστηριοποιούνται και σε άλλους τομείς, όπως των πληροφοριακών συστημάτων, αποκτώντας πρόσβαση σε διεθνή δεδομένα και έτσι διευκολύνονται στη διάπραξη των παράνομων πράξεών τους. Τα κράτη, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο έχουν θεσπίσει νόμους ικανούς να μειώσουν και να εξαλείψουν σταδιακά το φαινόμενο. Με την παρούσα εργασία θα αναλύσουμε το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και ειδικότερα τους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης καθώς και τις εμφανιόμενες τάσεις του στο Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο και στο τέλος θα επιχειρήσουμε μια κριτική προσέγγιση του φαινομένου. Αναλυτικότερα:

Στο πρώτο κεφάλαιο, καταγράφεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή και ειδικότερα το πώς και πότε εμφανίστηκε το ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Επίσης γίνεται προσπάθεια

εννοιολογικής προσέγγισης του φαινομένου, καθότι έχουν διατυπωθεί πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αποτυπώνονται οι φάσεις και οι τεχνικές νομιμοποίησης των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που είναι νέες αλλά και παλιές οι οποίες διαρκώς εξελίσσονται ακολουθώντας την ανάπτυξη της οικονομίας. Η έμμεση αλλά και η άμεση διοχέτευση παράνομου χρήματος είναι οι μέθοδοι που αναφέρονται στο κεφάλαιο αυτό.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται η εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου τόσο σε Διεθνές όσο και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ταυτόχρονα αναφέρονται οι τροποποιήσεις της υφιστάμενης νομοθεσίας και οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν ως κύριο στόχο την αντιμετώπιση ή ακόμη και την εξαφάνιση του ξεπλύματος.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται το Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης. Συγκεκριμένα αποτυπώνονται οι τροποποιήσεις της νομοθεσίας και των οδηγιών που θεσμοθετήθηκαν από τον Έλληνα νομοθέτη και επιχειρείται μία προσέγγιση των διαφορετικών νομοθετικών ενεργειών του σε σχέση με τη νομοθεσία που θεσπίστηκε σε άλλα κράτη-μέλη, αναφορικά με τη νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Το πέμπτο κεφάλαιο εστιάζει στις πρακτικές που ακολουθούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να συγκαλύψουν το ξέπλυμα και πώς αντιμετωπίζονται από νομοθετικής άποψης οι πρακτικές αυτές.

Τέλος στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μία καταγραφή συμπερασματικών σκέψεων και προτάσεων βελτίωσης της ελληνικής νομοθεσίας προκειμένου να προληφθεί και να αντιμετωπισθεί το έγκλημα του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα.

1. Κεφάλαιο 1^ο

1.1. Εννοιολογική οριοθέτηση του «ξεπλύματος»

Για την εννοιολογική προσέγγιση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή “Money Laundering”, όπως χρησιμοποιείται διεθνώς, διατυπώθηκαν διάφοροι ορισμοί. Αυτό οφείλεται στο ότι το φαινόμενο χαρακτηρίζεται για την πολυπλοκότητά του, τον διαρκή εκσυγχρονισμό και την συνεχή ένταξη νέων δεδομένων, στοιχεία που συνέβαλαν στην τεράστια εξάπλωσή του. Ακολούθως θα αναφέρω τους βασικούς ορισμούς που διατυπώθηκαν.

Στις Η.Π.Α το έτος 1986 για πρώτη φορά καθιερώθηκε διεθνώς στη νομοθεσία ο ορισμός του φαινομένου. Η Προεδρική Επιτροπή του Οργανωμένου Εγκλήματος των Η.Π.Α όρισε τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ως «την διαδικασία μέσω της οποίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια μεταμφιέζονται με τέτοιο τρόπο ώστε η προέλευσή τους να εμφανίζεται νόμιμη (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 9).

Ακολούθως, το 1988 κυρώνεται η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ «κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών» που είχε υπογραφεί στις 20-12-1988 στη Βιέννη (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 13). Η «Σύμβαση της Βιέννης», όπως είναι γνωστή, ψηφίστηκε από εκατό εβδομήντα κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα και άρχισε να ισχύει την 11^η Νοεμβρίου του 1990. Με την Σύμβαση αυτή διαφαίνονται οι δεσμοί που αναπτύσσονται ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών και στις οργανωμένες εγκληματικές δραστηριότητες επιφέροντας μεγάλα κέρδη. Έτσι οι εγκληματικές οργανώσεις με τον πλούτο, την εξουσία και τα μέσα που αποκτούν, παρεμβαίνουν στις νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες και υπονομεύουν την σταθερότητα, την ασφάλεια και την κυριαρχία των κρατών (Ν.1990/1991). Στο άρθρο 3 παρ.1, εδάφιο α και β, ορίζεται η νομιμοποίηση των εσόδων από το εμπόριο των ναρκωτικών, ορισμός που αργότερα αναλύθηκε για τα βασικά αδικήματα σε διεθνή κείμενα

του ΟΗΕ. Συγκεκριμένα, στην Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 10^{ης} Ιουνίου του 1991, σχετικά με την πρόληψη της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αναφέρονται αναλυτικά στο άρθρο 1 οι εκ προθέσεως τελούμενες πράξεις¹:

- Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του ότι προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα με σκοπό την απόκρυψη ή την συγκαάλυψη της παράνομης προέλευσής της ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του.
- Η απόκρυψη ή η συγκαάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών μ' αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του ότι προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα.
- Η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα.
- Η συμμετοχή σε μια από τις πράξεις που αναφέρουν τα προηγούμενα τρία σημεία, η σύσταση οργανώσεως για τη διάπραξή της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξή της ή η διευκόλυνση της τέλεσης της πράξης.

Η γνώση, η πρόθεση ή ο σκοπός που απαιτούνται ως στοιχεία των πράξεων που αναφέρονται στο παρόν εδάφιο μπορεί να συνάγονται από τις πραγματικές περιστάσεις.

¹ Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31991L0308>

Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υφίσταται επίσης και αν τα προς νομιμοποίηση περιουσιακά στοιχεία προέρχονται από δραστηριότητες που τελέστηκαν σε άλλο κράτος-μέλος ή τρίτη χώρα².

Σύμφωνα με το Ν.2331/95 στον όρο «εγκληματική δραστηριότητα» περιλαμβάνονται οι εξής αξιόποινες εγκληματικές δραστηριότητες:

- Διακίνηση , παραλαβή, κατοχή, παρασκευή, νοθεία, καλλιέργεια, διάδοση χρήσης, διάθεση χώρου για χρήση, πλαστογραφία ή νόθευση συνταγής για διακίνηση, διάθεση από γιατρό ή φαρμακοποιό, ναρκωτικών.
- Εισαγωγή, κατοχή, κατασκευή, συναρμολόγηση, εμπορία, παράδοση, μεταφορά, παραλαβή, απόκρυψη ή αποδοχή με σκοπό τη διάθεση σε τρίτους όπλων, εκρηκτικών και γενικά πολεμικού υλικού.
- Ληστεία
- Εκβιασμός
- Αρπαγή- απαγωγή κατά της προσωπικής ελευθερίας, αποβλέποντας στα λύτρα που καταβάλλονται στους απαγωγείς για την απελευθέρωση των θυμάτων.
- Κλοπή
- Υπεξαίρεση
- Απάτη
- Αρχαιοκαπηλία
- Κλοπή φορτίου πλοίου αν το αντικείμενο της είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας
- Εμπορία ή αγορά ανθρώπινων οργάνων
- Οικονομικά αδικήματα κατά του Δημοσίου ή νομικών προσώπων του ευρύτερου δημοσίου τομέα.

² Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31991L0308>

- Λαθρεμπορία.
- Παραβιάσεις της νομοθεσίας για τις ακτινοβολίες
- Μαστροπεία
- Παραβιάσεις της νομοθεσίας για τα τυχερά παιχνίδια
- Δωροδοκία για παράνομες πράξεις
- Δωροδοκία για νόμιμες πράξεις
- Δωροδοκία δικαστή
- Τοκογλυφία
- Λαθρομετανάστευση
- Λαθρεμπορία πυρηνικών υλικών και λοιπών ραδιενεργών ουσιών
- Δωροδοκία αλλοδαπού δημοσίου υπαλλήλου
- Απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- Σύσταση και συμμορία (συμφωνία ή ένωση με άλλο πρόσωπο για τη διάπραξη κακουργημάτων ή πλημμελημάτων) (Ν.2331/1995).

1.2. Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Η νομιμοποίηση εσόδων που προήλθαν από παράνομες οικονομικές δραστηριότητες είναι ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει τον σύγχρονο πολιτισμό μας, εμφανίστηκε δε πριν πολλά χρόνια. Πολλοί θεωρούν ότι το φαινόμενο δημιουργήθηκε στις ΗΠΑ την περίοδο της ποτοαπαγόρευσης. Το σημαντικότερο στοιχείο της περιόδου εκείνης ήταν ότι επινοήθηκαν πολλοί τρόποι ξεπλύματος χρήματος από εγκληματίες όπως ο Αλ Καπόνε που καταδικάστηκε σε φυλάκιση για φοροδιαφυγή το 1931 (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σσ. 60-61).

Εν συνεχεία, ο Meyer Lansky, εγκληματίας της εποχής, μετέφερε σε πιο ασφαλείς προορισμούς τις παράνομες δραστηριότητές του. Μία από αυτές τις δραστηριότητες ήταν η μεταφορά κεφαλαίων από την εταιρία του “Carpet Joints” της Φλόριντα σε λογαριασμούς

που είχαν ως βάση το εξωτερικό. Επιπλέον, ένα αξιοσημείωτο γεγονός συνέβη το 1934 και ήταν το “Swiss Banking Act”, όπου για πρώτη φορά ελήφθησαν μέτρα, περιορισμού του φαινομένου από την Ελβετία σε συνεργασία με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθιερώνοντας το τραπεζικό απόρρητο. Παρ’ όλα αυτά τα μέτρα ο Meyer Lansky, αγόρασε μία τράπεζα εκμεταλλεόμενος το τραπεζικό απόρρητο και εξακολούθησε τη μεταφορά κεφαλαίων υποβοηθούμενος από ένα πολυσύνθετο σύστημα εικονικών εταιριών, χαρτοφυλακίων και τραπεζικών λογαριασμών (Unger, 2006).

Επομένως μπορούμε να πούμε ότι ο Gabriel Al Capone υπήρξε ο πρώτος που επιχείρησε να ξεπλύνει χρήματα παραγκωνίζοντας το σύστημα, ενώ ο Meyer Lansky υπήρξε εκείνος που πέτυχε τελειοποιώντας τις ενέργειές του, να μην έχει την ίδια πορεία με εκείνη του Al Capone.

Κατά το χρονικό διάστημα που ακολούθησε μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, υπήρχε αμφισβήτηση σχετικά με τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Άλλωστε, το ξέπλυμα δεν απειλούσε άμεσα την ασφάλεια κάποιου ατόμου, όπως όριζε το θεσμικό πλαίσιο που επικρατούσε την εποχή εκείνη. Έτσι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι με την κατάσχεση εμπορευμάτων και χρημάτων θα εμπόδιζαν την ανάπτυξη του φαινομένου. Ταυτόχρονα, οι δράστες διοχέτευαν τα, παράνομη προέλευσης, χρήματα εμποδίζοντας την κατάσχεσή τους από τις διωκτικές αρχές και, αφού τα ξέπλεναν, τα ενσωμάτωναν στη νόμιμη οικονομία. Για να επιτευχθεί αυτό, μετέφεραν τα παράνομα χρήματα, μέσω εικονικών εταιριών, σε τραπεζικούς λογαριασμούς, τραπεζικών ιδρυμάτων η έδρα των οποίων ήταν χώρες, που συχνά αποκαλούνταν, όπως και έως σήμερα, οικονομικοί παράδεισοι. Με τον τρόπο αυτό γινόταν η ενσωμάτωση στην νόμιμη οικονομία και η συγκάλυψη των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων. Η διαδικασία αυτή είναι και στις μέρες μας η κύρια μέθοδος που ακολουθούν οι δράστες των οικονομικών εγκλημάτων έχοντας ως βασικό σκοπό την συσκότιση των δραστηριοτήτων τους (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 61)

2. Κεφάλαιο 2^ο

2.1. Φάσεις του φαινομένου και η ένταξή τους σε Μοντέλα

Προκειμένου να γίνει πιο αποτελεσματική η πρόληψη και η αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, για την υγιή οικονομική εξέλιξη των κρατών, είναι απαραίτητο να ενσωματώσουμε σε μοντέλα τις φάσεις απ' τις οποίες χαρακτηρίζεται το ξέπλυμα, καθότι το επικίνδυνο αυτό φαινόμενο επαναλαμβάνεται στις μέρες μας με όλο και πιο ραγδαίους ρυθμούς και με μεθόδους είτε παλιές είτε νέες. Έτσι μέσα από την τυποποίηση των μοντέλων αυτών γίνεται πιο σαφής ο τρόπος δράσης των ατόμων, καθώς και των παράνομων μέσων που χρησιμοποιούν και επιτυγχάνεται η πρόληψη και η πλήρης καταπολέμηση των εγκληματικών αυτών δραστηριοτήτων (Yuksel, 1991, σσ. 84-85). Γι' αυτούς τους λόγους, στη συνέχεια, αρχικά επιχειρείται μία παράθεση των μοντέλων ξεπλύματος και ακολούθως των φάσεων που ενσωματώνονται στα μοντέλα αυτά.

2.1.1. Το κυκλικό μοντέλο

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, το ξέπλυμα χρήματος, θεωρείται ως κυκλοφοριακό σύστημα μέσω του οποίου τα παράνομα κέρδη εισρέουν στη νόμιμη οικονομία, τοποθετούνται και διαστρωματώνονται. Ακολούθως τα έσοδα, αυτά με τη «νόμιμη» μορφή τους, χρησιμοποιούνται εκ νέου στην παράνομη οικονομία, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν άμεσα (με ευθεία χρηματοδότηση) ή έμμεσα (μέσω νόμιμων επενδύσεων) νέες εγκληματικές ενέργειες (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 63).

2.1.2. Το τελολογικό μοντέλο

Το τελολογικό μοντέλο επικεντρώνεται στην ανάλυση των σκοπών που χαρακτηρίζουν το ξέπλυμα. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, για την πραγματοποίηση των παράνομων σκοπών,

τα άτομα που συμμετέχουν σε οικονομικά εγκλήματα ενεργούν με συγκεκριμένους τρόπους. Ειδικότερα, μετά την επιλογή του τρόπου δράσης τους, ακολουθεί η σχολαστική προσπάθεια απόκρυψης των ενεργειών τους, υποβοηθούμενοι από άτομα τα οποία κατέχουν θέσεις σε εφορίες, υπουργεία ή είναι δικαστικοί και δικηγόροι (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 63).

Το τελολογικό μοντέλο εμπεριέχει τρία επίπεδα που είναι τα εξής:

- **Οι σκοποί της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες**

Τα βρώμικα χρήματα διοχετεύονται στη νόμιμη οικονομία και οι δράστες προσπαθούν να επεκτείνουν την παράνομη δράση τους και στις εξωχώριες αγορές καταβάλλοντας εντατική προσπάθεια συγκάλυψης των εγκληματικών ενεργειών τους. Ο σκοπός τους είναι η απόκτηση περισσότερων εσόδων και η αποφυγή της πληρωμής φορολογίας για τα χρήματα αυτά (όπως επιβάλλει το φορολογικό σύστημα κάθε χώρας), καθώς και η χρησιμοποίηση των «νόμιμων» πλέον χρημάτων για να χρηματοδοτηθούν οι παράνομες δραστηριότητές τους (Blomberg, Hess, & Weerapana, 2004).

- **Τρόποι δράσης**

Συνίστανται στην δημιουργία επιχειρήσεων προκειμένου να αποκρύψουν την δραστηριότητά τους και να μην προκαλέσουν τις υποψίες των διωκτικών αρχών. Επιπλέον, (λόγω του ανοίγματος των αγορών που επέφερε η παγκοσμιοποίηση), οι εγκληματικές ενέργειές τους τελούνται σε όλες τις χώρες και με τη χρήση των νέων τεχνολογικών και μη νόμιμων μέσων καταφέρνουν να πετύχουν την άμεση μεταφορά χρημάτων (Blomberg, Hess, & Weerapana, 2004).

- **Ενίσχυση της διάδοσης του φαινομένου**

Για να διαδοθεί το έγκλημα του ξεπλύματος και να βελτιωθεί με νέες μεθόδους ακολουθούνται τα παρακάτω: Οι εγκληματίες δρουν με μέσα συγκάλυψης των

δραστηριοτήτων τους προς αποφυγή των ελέγχων που μπορεί να προέρχονται από κάθε διωκτική ή ελεγκτική αρχή. Επιπλέον, οι επιχειρηματίες, για την επίτευξη της αποφυγής των ελέγχων αυτών, προσπαθούν να ανακαλύπτουν τρόπους απόκρυψης της πηγής των παράνομων χρημάτων. Επιπλέον, το τραπεζικό απόρρητο των συναλλαγών, που ισχύει σε χώρες φορολογικών παραδείσων, συμβάλλει στη μεταφορά χρημάτων (η προέλευση των οποίων δεν είναι νόμιμη), στις τράπεζες των κρατών αυτών. Ακόμη, ο εκσυγχρονισμός των τεχνολογικών μέσων, που εφαρμόζονται στο τραπεζικό σύστημα, παρέχει τη δυνατότητα στους δράστες να εκτελούν τραπεζικές συναλλαγές από κάθε σημείο του κόσμου ακόμη και από τον ατομικό τους ηλεκτρονικό υπολογιστή, μέσω του E-Banking, τρόπος που εφαρμόζεται σε τεράστιο βαθμό στη σύγχρονη εποχή μας. Έτσι, οι παράνομες αυτές δραστηριότητες, λαμβάνουν διεθνή μορφή καθότι δεν τελούνται σε πλαίσια εθνικών ορίων και διευκολύνουν τις κινήσεις των επιχειρηματιών. Σε αυτό επιδρά σημαντικά και η έλλειψη θέσπισης κοινής πολιτικής εκ μέρους των εθνικών κρατών για την καταπολέμηση του οικονομικού αυτού εγκλήματος (Blomberg, Hess, & Weerapana, 2004).

2.1.3. Τα μοντέλα των φάσεων

Τα μοντέλα των φάσεων, δημιουργήθηκαν από τον Ελβετό Paolo Bernasconi, το έργο του οποίου συνέβαλε αποφασιστικά ώστε να θεσμοθετηθούν διατάξεις στο Ελβετικό νομικό πλαίσιο για την προστασία της οικονομίας από το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αλλά και του οικονομικού εγκλήματος γενικότερα. Τα εν λόγω μοντέλα, κατηγοριοποιούν το ξέπλυμα χρήματος σε πρώτου και δεύτερου βαθμού. Επιπλέον κάνει διάκριση, πρώτον, σε χώρες εμπορίου, όπου γίνεται η πράξη απ' την οποία προκύπτει το παράνομο χρήμα και δεύτερον σε χώρες όπου τελείται το ξέπλυμα χρήματος, ονομαζόμενες και ως φορολογικοί παράδεισοι, όπου βρίσκονται τα υποκαταστήματα μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Κάτσιος, 1998, σ. 77). Ο βασικότερος σκοπός του ξεπλύματος χρήματος δεν είναι απλώς να αποκρυφθούν τα παράνομα έσοδα, γιατί η απόκρυψη, από μόνη της, δεν επιφέρει κάποιο κέρδος, καθότι, για να χρησιμοποιηθούν ή

να επενδυθούν τα βρώμικα χρήματα, είναι απαραίτητο να ενσωματωθούν στη νόμιμη αγορά (Blomberg, Hess, & Weerapana, 2004). Στην πρώτη φάση περιλαμβάνεται η νομιμοποίηση χρημάτων και περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και η οργανωμένη προσπάθεια ώστε να μην αποκαλυφθούν οι παράνομες αυτές πράξεις. Στην δεύτερη φάση ολοκληρώνονται οι διαδικασίες που συνίστανται και πάλι στη συστηματική προσπάθεια απόκρυψης της πηγής των παράνομων περιουσιακών εσόδων από τις διωκτικές αρχές.

2.1.4. Το Αμερικανικό μοντέλο των τριών φάσεων

Οι αμερικανικές αρχές, στην προσπάθειά τους να ταξινομήσουν τους τρόπους που υιοθετούν τα άτομα για να ξεπλύνουν βρώμικο χρήμα και αφού συγκέντρωσαν στοιχεία, προερχόμενα από τις τελωνειακές αρχές τους, δημιούργησαν το καλούμενο αμερικανικό μοντέλο (Unger, 2006). Το μοντέλο αυτό αποδέχονται οι αναλυτές της νομιμοποίησης εσόδων και στην Ευρώπη. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, οι τρεις φάσεις του εγκλήματος της νομιμοποίησης παράνομων περιουσιακών στοιχείων, είναι πρώτον η τοποθέτηση, δεύτερον η διαστρωμάτωση ή συσσώρευση και τρίτον η ολοκλήρωση.

A. Η φάση της τοποθέτησης

Είναι η πρώτη φάση κατά την οποία, τα χρήματα με την μορφή των μετρητών, διοχετεύονται και επενδύονται σε τράπεζες και γενικότερα σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς με σκοπό να αναμιχθούν με το νόμιμο χρήμα. Συχνοί τρόποι ένταξης των παράνομων εσόδων είναι η μεταφορά τους από μία χώρα σε άλλη, η κατάθεση σε τραπεζικούς λογαριασμούς, η αγορά πανάκριβων έργων τέχνης, πολυτελών ακινήτων ή κινητών περιουσιακών στοιχείων (Τραγάκης, 1996). Το κύριο χαρακτηριστικό της φάσης αυτής είναι η μεγάλη επικινδυνότητα, δηλαδή, υπάρχει υψηλός κίνδυνος να εντοπισθεί ευκολότερα το χρήμα που προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες. Αυτό συμβαίνει γιατί στο στάδιο αυτό διακινούνται πολλά χρήματα με τη μορφή των μετρητών και

επομένως είναι μεγαλύτερος ο κίνδυνος να εντοπισθούν οι δράστες από τις διωκτικές αρχές (Yuksel, 1991).

B. Η φάση της διαστρωμάτωσης ή συσσώρευσης

Στη φάση αυτή γίνεται η αποσύνδεση των παράνομων εσόδων από την παράνομη πηγή τους έτσι ώστε οι δράστες να μην αποκαλυφθούν από το φορολογικό σύστημα και τις διωκτικές αρχές. Αποτελεί το πιο πολύπλοκο και το πιο πολυσύνθετο στάδιο γιατί για την πραγματοποίησή του απαιτείται ένα τεράστιο δίκτυο οικονομικών διαδικασιών, όπως είναι η μεταφορά χρημάτων σε εταιρίες που βρίσκονται σε χώρες οι οποίες προστατεύουν παράνομες οικονομικές συναλλαγές (Yuksel, 1991). Με τον τρόπο αυτό τα παράνομα χρήματα διεισδύουν και πάλι στη νόμιμη οικονομία, αποκομμένα από την παράνομη προέλευσή τους, καθώς έτσι επιτυγχάνεται η απόκρυψη της πραγματικής πηγής των παράνομων εσόδων και η μυστικότητα των συναλλαγών αυτών (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 66). Σημαντικό ρόλο στις εγκληματικές αυτές δραστηριότητες επιτελεί το ενιαίο σύστημα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που ανέπτυξαν οι χώρες, το οποίο όμως δεν έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα (Σπινέλλης, 2016, σ. 388).

Γ. Η Φάση της Ολοκλήρωσης

Στο τρίτο και τελικό στάδιο τα κεφάλαια επανατοποθετούνται σε τομείς της νόμιμης οικονομίας, όπως είναι η αγορά ακινήτων, πολυτελών αγαθών, σε επιχειρηματικές και εμπορικές επενδύσεις. Έτσι τα παράνομα έσοδα, αφού πλέον έχουν λάβει νόμιμη μορφή, επιστρέφουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Επομένως, είναι φανερό ότι κάθε χρηματοπιστωτικός οργανισμός μπορεί να αποτελέσει μέσο νομιμοποίησης παράνομων εσόδων και στα τρία στάδια (Ναμίας, 2007).

2.1.5. Κριτική Ανάλυση

Σύμφωνα με όσα προαναφέραμε, το μοντέλο των κύκλων αποτελείται από τα δύο πρώτα στάδια του αμερικάνικου μοντέλου που είναι αρχικά η τοποθέτηση και ακολούθως η διαστρωμάτωση.

Το μοντέλο των τριών φάσεων περιγράφει τρόπους ξεπλύματος βρώμικου χρήματος ευρύτερου πεδίου, όπως αυτούς που προέρχονται από το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, καθοδηγώντας τα θεσμικά όργανα σε λανθασμένες αποφάσεις, αφού, έτσι, εμπίπτουν πολύ λίγες κατηγορίες νομιμοποίησης στον έλεγχο των διωκτικών αρχών. Επίσης το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται ξεπερασμένο, αφού το ξέπλυμα μπορεί να πραγματοποιηθεί με μια μόνο παράνομη ενέργεια. Μάλιστα, αρκετές φορές, τα έσοδα που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες δεν ακολουθούν την οδό δια μέσου του τραπεζικού συστήματος προκειμένου να νομιμοποιηθούν. Ειδικότερα, για το ξέπλυμα που τελείται δια μέσου των φορολογικών παραδείσων δεν είναι απαραίτητο το πέρασμα και από τα τρία στάδια του εν λόγω μοντέλου.

Σε αντίθεση με το προαναφερόμενο μοντέλο, το τελολογικό και το μοντέλο του Bernasconi εστιάζουν στον πυρήνα του εγκλήματος της νομιμοποίησης γιατί διερευνούν τους σκοπούς και τους τρόπους που χρησιμοποιούνται για την τέλεσή του. Σύμφωνα με τα μοντέλα αυτά, γίνεται διάκριση μεταξύ των κρατών όπου γίνονται οι παράνομες πράξεις απ' τις οποίες προέρχονται τα παράνομα έσοδα και των κρατών όπου τελείται το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος, όπως είναι οι φορολογικοί παράδεισοι. Επομένως τα μοντέλα αυτά συμβάλλουν περισσότερο στην κατανόηση του προβλήματος και άρα στην επίλυσή του.

2.2. Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος

Για τη νομιμοποίηση των εσόδων που αποκτήθηκαν παράνομα, οι δράστες χρησιμοποιούν ένα σύνολο νέων μεθόδων και τεχνικών που διαρκώς εφευρίσκουν με την βοήθεια της τεχνολογικής εξέλιξης. Η αποτύπωση των τεχνικών αυτών γίνεται γιατί θα βοηθήσει στη

λήψη μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος. Πιο συγκεκριμένα οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται, κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τον τρόπο διοχέτευσης των παράνομων εσόδων, που μπορεί να είναι άμεσος ή έμμεσος. Επίσης οι τεχνικές ξεπλύματος διακρίνονται ανάλογα με το αν τα έσοδα διοχετεύονται μέσω εικονικών εταιριών, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μετοχών και ομολόγων. Έτσι η διάκριση αυτή γίνεται με σκοπό να ταξινομηθούν κοινά χαρακτηριστικά προκειμένου να γίνει ευκολότερη η κατανόησή τους (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 70).

2.2.1. Άμεση διοχέτευση «βρώμικου» χρήματος

- **Η μέθοδος της φυσικής μεταφοράς χρημάτων**

Η μέθοδος αυτή είναι η πιο παλιά και η πιο απλή, δηλαδή, δεν χαρακτηρίζεται από περιπλοκότητα. Συνίσταται στην απλή τοποθέτηση των παράνομων χρημάτων σε βαλίτσες που μεταφέρονται σε χώρες γνωστές ως φορολογικοί παράδεισοι, σε υπεράκτιες εταιρίες που δεν εφαρμόζουν αυστηρούς ελέγχους σχετικά με τον τρόπο προέλευσης των χρημάτων, ενώ αντίθετα εφαρμόζουν αυστηρούς κανονισμούς αναφορικά με την τήρηση του απορρήτου. Με αυτή τη μέθοδο είναι δύσκολο να αποκαλυφθεί η πηγή του χρήματος και για το λόγο αυτό συνηθίζεται ακόμη και στις μέρες μας (Argentiero, Bagella, & Busato, 2008).

- **Η μέθοδος του «μυρμηγκιού»**

Η μέθοδος του «μυρμηγκιού», όπως είναι γνωστή, συνιστά για τα εμπλεκόμενα με οικονομικά εγκλήματα άτομα διαδεδομένη τακτική. Τα χρήματα, που η απόκτησή τους έγινε με παράνομες δραστηριότητες, διαμοιράζονται μέσω ενός πλήθους συναλλαγών, σε μικρότερα ποσά, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι υποψίες των ελεγκτικών οργάνων και ακολούθως διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Baker, 2005). Για την επίτευξη της μεθόδου αυτής υπάρχει συνεργασία ατόμων που δεν κινούν τις υποψίες των διωκτικών αρχών και επιτελούν ρόλο διαπραγματευτή. Τα άτομα αυτά εκτελούν τις καταθέσεις σε ειδικούς λογαριασμούς για λογαριασμό τρίτων προσώπων. Οι διαπραγματευτές μπορεί να

αποτελούν ένα σύνολο ατόμων που φτάνει σε πολλές εκατοντάδες άτομα (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 71).

2.2.2. Η έμμεση διοχέτευση των παράνομων εσόδων

Οι δράστες, όπως προείπαμε, ενεργούν με εξαιρετική ευελιξία έναντι των προσπαθειών των διωκτικών αρχών που στοχεύουν στην αποκάλυψη των εγκλημάτων τους. Έτσι, υιοθετούν και τρόπους που στοχεύουν στην έμμεση διοχέτευση των εσόδων τους από εγκληματικές δραστηριότητες. Στους τρόπους αυτούς αναφέρονται οι ακόλουθοι:

- **Υπεράκτιες εταιρίες**

Στους έμμεσους τρόπους μεταφοράς παράνομων εσόδων, βασικό ρόλο επιτελούν οι υπεράκτιες εταιρίες που τις γνωρίζουμε και με την ονομασία «εξωχώριες ή offshore εταιρίες». Ως εξωχώρια εταιρία «νοείται η εταιρία εκείνη που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα με βάση τη νομοθεσία της οποίας δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης» (Ν.3091/2002). Οι χώρες αυτές ονομάζονται φορολογικοί παράδεισοι λόγω των ελάχιστων ελεγκτικών μηχανισμών που τηρούνται, όσον αφορά την πηγή των χρημάτων που εισάγονται στις τράπεζες των χωρών αυτών. Επιπλέον, στις εταιρίες αυτές οι επιχειρηματίες καταβάλλουν ελάχιστη φορολογία και επιτυγχάνουν την αποφυγή των ελέγχων του πόθες έσχες, τους φόρους κληρονομιάς και μεταβίβασης ακινήτου. Με την αποφυγή του πόθες έσχες διευκολύνονται αυτοί που απέκτησαν εισοδήματα που δεν έχουν φορολογηθεί ή πηγάζουν από παράνομες δραστηριότητες (Η off shore εταιρεία και τα μυστικά της, 2013). Χώρες, όπως ο Παναμάς, το Λουξεμβούργο, η Ελβετία, οι Παρθένοι νήσοι, τα νησιά Κέιμαν, η Μάλτα, το Βέλγιο, το Χονγκ Κονγκ, αποτελούν φορολογικούς παραδείσους, το φορολογικό σύστημα των οποίων χαρακτηρίζεται για την τήρηση του φορολογικού απορρήτου καθώς και την απαγόρευση ανταλλαγής πληροφοριών ή δεδομένων που βοηθούν τους πραγματικούς δικαιούχους να διατηρούνται στην αφάνεια, εμποδίζοντας, εν τέλει, την αποκάλυψη των εγκλημάτων νομιμοποίησης εσόδων από

παράνομες δραστηριότητες (Βιδάλη, 2019, σ. 323). Ακόμη, το διοικητικό σύστημα, που υπάρχει στις χώρες αυτές, είναι ανεκτικό σε πράξεις διαφθοράς και χαρακτηρίζεται από αδιαφάνεια και από πρακτικές απόκρυψης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 72).

Σήμερα, εκτός από τις υπεράκτιες εταιρίες που εδρεύουν στους φορολογικούς παραδείσους, υπάρχουν και άλλοι τύποι υπεράκτιων εταιριών όπως είναι:

Οι οικονομικές μονάδες που δραστηριοποιούνται σε κράτη που παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες συνδυάζουν τα προνόμια που προσφέρουν τόσο οι υπεράκτιες εταιρίες όσο και οι εγχώριες εταιρίες των κρατών αυτών. Οι εταιρίες αυτές συνιστούν μία διαδεδομένη τακτική για πολλούς επιχειρηματίες αν και εμφανίζεται αρκετά περίπλοκη. Έτσι, μπορεί μια εταιρία να δραστηριοποιείται ως υπεράκτια σε ένα φορολογικό παράδεισο και για το λόγο αυτό να μην φορολογείται, αλλά ταυτόχρονα να εδρεύει σε μια χώρα όπου και πάλι δεν φορολογείται λόγω της υφιστάμενης σύμβασης αποφυγής διπλής φορολογίας (Johnston & Abbott, 2005).

Ένας άλλος τύπος υπεράκτιων εταιριών είναι οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται σε πολλές συγχρόνως χώρες, επωφελούμενες τα ξεχωριστά φορολογικά οφέλη, που προσφέρει η κάθε μία από τις χώρες αυτές που υποδέχονται αλλοδαπές εταιρίες, προκειμένου να αναπτύξουν την τοπική τους οικονομία. Αλλά και οι επιχειρήσεις με την δράση τους σε πολλές χώρες ταυτόχρονα, μπορούν να λαμβάνουν πολλά προνόμια που διαφέρουν σε κάθε μία χώρα υποδοχής (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 77).

Επίσης, οι εταιρίες περιορισμένης ευθύνης αποτελούν ένα άλλο είδος υπεράκτιων εταιριών. Έχουν το γνώρισμα της περιορισμένης ευθύνης των μελών τους και της συνεπαγόμενης συνεργασίας αυτών με αυξημένα φορολογικά κέρδη. Τα έσοδα που αποκομίζονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα των ατόμων αυτών, κατανέμονται στους συμμετέχοντες στην εταιρία οι οποίοι φορολογούνται για τα κέρδη αυτά. Οι κερδισμένοι από αυτή την επιχειρηματική συνεργασία είναι οι μόνιμοι κάτοικοι των φορολογικών παραδείσων και

αυτό διότι μπορούν να επωφελούνται των φορολογικών απαλλαγών που ισχύουν στις χώρες αυτές και παράλληλα δεν φορολογούνται σε κάποια άλλη χώρα διαμονής τους, αφού είναι, έστω και ανεπίσημα, μόνιμοι κάτοικοι χώρας που ανήκει στους φορολογικούς παραδείσους (Johnston & Abbott, 2005)

- **Ενδιάμεσοι Λογαριασμοί Πληρωμών**

Πρόκειται για λογαριασμούς με πολύ μεγάλες ευκαιρίες κατάθεσης χρημάτων που πραγματοποιούνται από τραπεζικά ιδρύματα από όλο τον κόσμο και καταλήγουν σε τράπεζες των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, ώστε να δίνουν την άμεση πρόσβαση στο αμερικάνικο τραπεζικό σύστημα στους δικούς τους πελάτες, τους αποκαλούμενους ως υποδικαιούχους. Έτσι, κάποια τράπεζα έχει την δυνατότητα να παρέμβει, προσφέροντας κάποια αμοιβή, σε διάφορες τράπεζες των ΗΠΑ, προκειμένου οι πελάτες της να προχωρήσουν σε ένα σύνολο τραπεζικών συναλλαγών (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 72).

Στην αιτιολογική Έκθεση του σχεδίου νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849) και άλλες διατάξεις», προβλέπονται μέτρα που δίνουν την πρέπουσα προσοχή στον πελάτη σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτά τα μέτρα συνεπάγονται την πιστοποίηση αλλά και την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη με βάση τα έγγραφα, τα δεδομένα και τις πληροφορίες που κατατίθενται από έγκυρες και ανεξάρτητες πηγές. Επιπλέον, συνεπάγονται επιβεβαίωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου της εταιρίας-πελάτη, τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με τον στόχο και τον χαρακτήρα των επιχειρηματικών συναλλαγών ή ενεργειών του πελάτη, τον έλεγχο όλων των συναλλαγών, που μπορεί ίσως να σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας³.

³ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας

2.2.3. Σύγχρονοι τρόποι νομιμοποίησης εσόδων

- **Κρυπτονομίσματα**

Τα κρυπτονομίσματα αποτελούν ένα σύστημα πληρωμών, οι οποίες δεν βασίζονται σε τράπεζες για την επικύρωση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε οποιονδήποτε, οπουδήποτε να πραγματοποιεί και να λαμβάνει πληρωμές. Τα κρυπτονομίσματα είναι ένα αποκεντρωμένο, ψηφιακό νόμισμα το οποίο δεν έχει υλική υπόσταση, προσδίδοντας έτσι ανωνυμία στις συναλλαγές, αποτελώντας ένα από τους κυριότερους τρόπους που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη νομιμοποίησης εσόδων και γενικότερα οικονομικών εγκλημάτων⁴.

- **Συναλλαγές μέσω διαδικτύου**

Στη σημερινή εποχή, το διαδίκτυο συμβάλλει αποφασιστικά στην γρήγορη πραγματοποίηση πληθώρας οικονομικών ενεργειών, όπως είναι η αγορά και πώληση αγαθών και υπηρεσιών. Επιπλέον, σχετικά με τον τραπεζικό τομέα έχουμε την δυνατότητα να μεταφέρουμε και καταθέσουμε χρήματα παντού, σε κάθε σημείο του κόσμου. Επίσης, τα χρήματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν κάθε στιγμή και σε κάθε σημείο του πλανήτη. Επομένως, είναι προσιτό ένα εκτεταμένο φάσμα οικονομικών δράσεων και σ' αυτές τις χρηματικές ροές οι τράπεζες επιτελούν ρόλο μεσολαβητή (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 73)

2015/849) και άλλες διατάξεις». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-nomoes-eis-sunolo.pdf>

⁴ What is cryptocurrency and how does it work?. Ανάκτηση από <https://www.kaspersky.com/resource-center/definitions/what-is-cryptocurrency>

- **Χρήση πιστωτικών ή προπληρωμένων καρτών**

Αποτελεί μία πολύ συνηθισμένη τεχνική νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Οι τράπεζες που εδρεύουν σε φορολογικούς παραδείσους εκδίδουν πιστωτικές κάρτες με υψηλό πιστωτικό όριο και τελούνται αγορές με το νόμιμο χρήμα που προσφέρει η τράπεζα. Ακολούθως, οι δόσεις της πιστωτικής κάρτας ξεπληρώνονται με το παράνομο χρήμα του δράστη, η πηγή προέλευσης του οποίου είναι άγνωστη (OECD, 2019, σ. 80). Κατά παρόμοιο τρόπο λειτουργούν και οι προπληρωμένες κάρτες, ο χρήστης των οποίων, αφού καταθέσει ένα μεγάλο χρηματικό ποσό, στη συνέχεια, αγοράζει προϊόντα και υπηρεσίες διατηρώντας την ανωνυμία του, «ξεπλέοντας» τα έσοδα που προέρχονται από εγκληματικές ενέργειες.

Συμπεράσματα

Η νομιμοποίηση εσόδων, ως μέρος του οικονομικού εγκλήματος, διακρίνεται για την εφευρετικότητα ως προς τα μέσα και τον τρόπο δράσης των εμπλεκόμενων, οι οποίοι αξιοποιούν ορισμένες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές καταστάσεις της ενίοτε ιστορικής χρονικής συγκυρίας (Μιχαλοπούλου, 2019, σ. 336). Οι δράστες συνεχίζουν να δείχνουν προτίμηση στα κλασσικά «σοφίσματα» νομιμοποίησης, εντούτοις, συνεχώς, εφευρίσκουν σύγχρονα μέσα για να επωφεληθούν από τα νομικά κενά του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να εφαρμόζουν νέους τρόπους αποφυγής των ελεγκτικών οργάνων. Η αυστηροποίηση του θεσμικού πλαισίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, η αυξανόμενη ποινικοποίηση της φοροδιαφυγής και η σύνδεσή της με το ξέπλυμα, οδήγησε τους δράστες στην εξεύρεση συνδυαστικών τρόπων φοροδιαφυγής και συγκάλυψης των παράνομων εσόδων (Δούβλης, 2015, σ. 71).

Άλλωστε όσο οι ελεγκτικοί μηχανισμοί αναζητούν τρόπους καταπολέμησης του φαινομένου τόσο οι εγκληματίες θα ανακαλύπτουν νέα μέσα προκειμένου να αποκρύψουν την δράση τους. Τα φυσικά πρόσωπα ή οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τις σύγχρονες μεθόδους ξεπλύματος, συνήθως εδρεύουν σε φορολογικούς παραδείσους και ανήκουν στην

Στεφανία Ταμπάκη, Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και εμφανιζόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση

ιδιοκτησία offshore εταιριών, γεγονός που καθιστά συνήθως ανεπιτυχή τον έλεγχο των παράνομων κερδών.

3. Κεφάλαιο 3^ο

3.1. Θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου σε διεθνές επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο

3.1.1. Θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου σε διεθνές επίπεδο

Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αντιμετωπίστηκε από το διεθνές δίκαιο, κατεξοχήν με τις συμβάσεις που υπεγράφησαν από τον ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως αδίκημα που πρέπει να θεσμοθετηθεί από το εσωτερικό ποινικό δίκαιο των κρατών- μελών. Η ενιαία ποινικοποίηση του ξεπλύματος από, κατά το δυνατόν, περισσότερες χώρες, θεωρήθηκε από τα κράτη ως προϋπόθεση της ορθής τήρησης του προγράμματος αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας τους για την πάταξη του φαινομένου (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 10). Αρχικά, την δεκαετία του 1980 το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αποτελούσε μια μορφή οργανωμένου εγκλήματος και θεωρήθηκε ως μέσο για την εξάπλωση και διάδοσή του. Το οργανωμένο έγκλημα, την εποχή εκείνη, ταυτίστηκε με το εμπόριο ναρκωτικών που τελούσαν οργανωμένες εγκληματικές ομάδες σε περισσότερα κράτη αποκτώντας μεγάλα οικονομικά κέρδη από την παράνομη δράση τους (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 11).

Ειδικότερα, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες απέκτησε το ενδιαφέρον της διεθνούς έννομης τάξης από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Έως τότε δεν συγκέντρωνε το ενδιαφέρον του νομοθέτη και υπαγόταν στις διατάξεις της αποδοχής προϊόντων εγκλήματος. Όταν το ξέπλυμα χρήματος αποχωρίστηκε από τα μειωμένα κέρδη των παραδοσιακών εγκλημάτων, όπως της ληστείας, της απάτης, της κλοπής και ενώθηκε με τα είδη του οργανωμένου εγκλήματος, που τελούνταν υποβοηθούμενα από τον χρηματοπιστωτικό τομέα, αποδίδοντας μεγάλα έσοδα στους δράστες, αποτέλεσε αντικείμενο ενδιαφέροντος του διεθνούς ποινικού δικαίου (Συμεωνίδου-Καστανίδου, 2000). Τα τεράστια αυτά έσοδα έπρεπε να τα εισάγουν στην υγιή οικονομία, προκειμένου να αποκτήσουν οικονομική και κοινωνική δύναμη ή να ενισχύσουν το οργανωμένο έγκλημα και το μέσο για να επιτευχθεί αυτό ήταν η μέθοδος του ξεπλύματος (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 11).

Επιπλέον, από το σύνολο των σχετικών διεθνών νομοθετημάτων, συμπεραίνεται, ότι εκτός από την αναγκαιότητα της ποινικοποίησης του ξεπλύματος, ο σκοπός της σημερινής αντεγκληματικής πολιτικής, σε διεθνές επίπεδο, είναι να αφαιρέσει από τους εμπλεκόμενους τα υψηλά κέρδη τους, πιστεύοντας ότι με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπισθεί αυτό το ίδιο το ξέπλυμα. Αυτό διαπιστώνεται από τις λεπτομερείς διατάξεις για τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος, που συνοδεύουν όλα τα σχετικά διεθνή κείμενα (Καμπέρου-Ντάλα, 2009, σ. 12).

Η ποινικοποίηση, όμως, για την καταπολέμηση του εγκλήματος σε παγκόσμιο επίπεδο χρησιμοποιείται, κυρίως, ωφελμιστικά. Έτσι, εργαλειοποιείται για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος και στην ουσία υπάγεται σ' ένα σύστημα πρόληψης μακροκινδύνων που επηρεάζουν αρνητικά τον οικονομικό τομέα (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 3).

1) Σύμβαση του ΟΗΕ (1988)

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών υπογράφηκε το 1988 στη Βιέννη και κυρώθηκε από την χώρα μας με το νόμο 1990/1991. Υπήρξε το πρώτο νομοθέτημα για την καταπολέμηση του ξεπλύματος αν και δεν είχε ευρεία αναφορά στη νομιμοποίηση παράνομου χρήματος. Η εν λόγω Σύμβαση αναφερόταν κυρίως στην αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, παρόλα αυτά υπήρχε σαφής αναφορά στην θεσμοθέτηση συγκεκριμένων διατάξεων του προηγούμενου νόμου, του 1986, για τον έλεγχο του ξεπλύματος. Συνέδεε, δηλαδή, ρητά το λαθρεμπόριο ναρκωτικών με την απόκτηση βρώμικου χρήματος, η πηγή, διακίνηση ή χρήση, μετατροπή ή μεταβίβαση του οποίου πραγματοποιούνταν με απόκρυψη ή συγκάλυψη της προέλευσής του από εγκληματικές δραστηριότητες (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 262).

2) Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης – FATF

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αντιμετώπισης της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων διαδραμάτισε η ίδρυση της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης για το ξέπλυμα, που έλαβε χώρα το 1989 στο Παρίσι κατά τη συνάντηση των G7 και πρώτα μέλη της υπήρξαν

οι χώρες της άτυπης αυτής ομάδας. Η FATF αποτελεί μία αυτόνομη ομάδα με συγκεκριμένη χρονική διάρκεια δράσης που αναδιαμορφώνεται με νέες συνεχόμενες εντολές συμβάσεων έργου που παρέχει η παγκόσμια ηγετική ομάδα των G20 (πλέον), στην οποία η FATF είναι δεσμευμένη να λογοδοτεί (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 264). Έχει ως έργο της την θέσπιση διεθνών προτύπων για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και την αποτροπή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Ναμίας, 2007, σ. 386). Συγκεκριμένα, για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, το 1990, η FATF εξέδωσε σαράντα Συστάσεις που αρχικά αναφέρονταν στη νομιμοποίηση βρώμικου χρήματος που πήγαζε από διακίνηση ναρκωτικών. Από τις πρώτες αυτές συστάσεις, ορισμένες επικεντρώνονταν στην ποινικοποίηση συμπεριφορών ξεπλύματος εσόδων από προηγούμενη εγκληματική δραστηριότητα, στη δήμευση των εσόδων αυτών και στη δικαστική συνεργασία, ενώ άλλες προσέφεραν προληπτικά στοιχεία σχετικά με τον έλεγχο των συναλλαγών, που σ' αυτό το στάδιο περιορίστηκε στον χρηματοπιστωτικό τομέα (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007). Οι συστάσεις της FATF, αν και δεν είναι δεσμευτικές για τα κράτη, εν τούτοις, η συμμόρφωση των κρατών σ' αυτές δεν είναι ζήτημα διακριτικής ευχέρειας αλλά στηρίζεται στην επιβολή και στον καταναγκασμό. Αυτό προκύπτει από τη δημόσια διαπόμπευση όσων κρατών δεν μπορούν και κυρίως όσων αντιτίθενται να ακολουθούν τις πολιτικές της. Μάλιστα, οι χώρες που δεν συμμορφώνονται, εντάσσονται σε μαύρες ή γκριζες ζώνες ανάλογα με το βαθμό της μη συμβατότητας (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σσ. 266-267).

Οι σαράντα συστάσεις, που εξέδωσε η FATF σχετικά με την πάταξη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, ισχύουν σήμερα όπως τροποποιήθηκαν το 1996 και το 2003. Για την εξάλειψη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η FATF, εξέδωσε το 2001 οκτώ συμπληρωματικές Ειδικές Συστάσεις καθώς και μία ένατη για τη διασυνοριακή μεταφορά κεφαλαίων (Ναμίας, 2007, σ. 386). Μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ το 2003, υπήρξε και άλλη αναθεώρηση των συστάσεων και έτσι διευρύνθηκε ριζικά το περιεχόμενο του ξεπλύματος με την αποδυνάμωση της έννοιας της σοβαρής προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας με την οποία πρέπει να συνδέονται τα

παράνομα κέρδη. Επιπλέον, κλήθηκαν τα κράτη να ερευνήσουν τη δυνατότητα δήμευσης της παράνομης περιουσίας ακόμη και χωρίς καταδίκη, καθώς και την αντιστροφή του βάρους απόδειξης, προκειμένου ο κατηγορούμενος να αποδείξει τη νόμιμη πηγή των περιουσιακών στοιχείων που υπόκεινται δήμευση. Ακόμη, εισάγουν τον προληπτικό έλεγχο και στις πληρωμές με μετρητά, ενώ το 2004 εντάσσεται με ειδικές συστάσεις και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας στο επίπεδο πάταξης του ξεπλύματος, ακόμη και όταν τελείται με νόμιμα περιουσιακά στοιχεία (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σσ. 4-5).

3) Λοιπές Διεθνείς Συμβάσεις

Επιπλέον, στα πλαίσια του διεθνούς ποινικού δικαίου, σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πρέπει να αναφερθούν οι παρακάτω διεθνείς συμβάσεις:

- A.** Η Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1999 για την πάταξη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, που άρχισε να ισχύει το 2002, κυρώθηκε δε από 132 χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας (Ναμίας, 2007, σ. 387).
- B.** Η Σύμβαση του ΟΗΕ, που υπογράφηκε το 2000 στο Παλέρμο «κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος», αποτελεί κείμενο της διεθνούς έννομης τάξης που έχει παγκόσμια απήχηση (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 17). Στο άρθρο 6 παρ. 2 εδ.α, προτρέπει τα κράτη μέλη να θεωρούν ως «βασικά εγκλήματα» της νομιμοποίησης όσο το δυνατόν περισσότερα εγκλήματα. Υποχρεώνει τις χώρες να εντάξουν στα βασικά εγκλήματα όλα τα «σοβαρά εγκλήματα» αλλά και αυτά που ποινικοποιούνται στη Σύμβαση, όπως είναι η συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα (άρθρο 5), η δωροδοκία (άρθρο 8) και η παρεμπόδιση της δικαιοσύνης (άρθρο 23). Στο άρθρο 34 παρ. 2 της Σύμβασης θεσπίζεται ρητά ότι η νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες πρέπει να θεωρείται ως έγκλημα ανεξάρτητα από το διεθνικό του χαρακτήρα ή την ανάμιξη σε αυτό οργανωμένης εγκληματικής ομάδας (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σσ. 17-18).

3.1.2. Θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η Ευρωπαϊκή έννομη τάξη στα πλαίσια της καταπολέμησης της νομιμοποίησης παράνομων περιουσιακών στοιχείων, έχει λάβει νομοθετικές πρωτοβουλίες, που βασίζονται στις 40+9 Συστάσεις της FATF. Τα νομοθετήματα έχουν τον χαρακτήρα των συμβάσεων, κανονισμών, οδηγιών, κοινών δράσεων και αποφάσεων-πλαisiών. Άλλωστε για την απρόσκοπτη κυκλοφορία προσώπων, κεφαλαίων και εμπορευμάτων, επιβάλλεται η πάταξη του φαινομένου του ξεπλύματος παράνομου χρήματος και γι' αυτό έχουν ληφθεί μέτρα δικαστικής συνεργασίας, ελέγχου του χρηματοπιστωτικού τομέα και ποινικοποίησης του εγκλήματος (Ζημιανίτης, 2007, σ. 102).. Αναφορικά με τις Συμβάσεις που συνήφθησαν στο πλαίσιο του Κοινοτικού ή Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου αναφέρουμε τις εξής:

1) Η Σύμβαση του Στρασβούργου (1990)

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης ή αλλιώς η Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 «σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος», σκόπευε στην θέσπιση ενός διεθνούς πεδίου συνεργασίας αναφορικά με την καταπολέμηση του ξεπλύματος παράνομων εσόδων (Ναμίας, 2007, σ. 387). Η εν λόγω Σύμβαση κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν.2655/1998 και επιδίωξή της ήταν να αντιμετωπίσει τη σοβαρή εγκληματικότητα διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας και αξιοποιώντας τη μέθοδο της αποστέρησης του δράστη από τα προϊόντα του εγκλήματος. Σημαντικό είναι ότι, στη Σύμβαση αυτή, δεν αναφέρεται η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος που έγινε ευρέως γνωστή με τη Συνθήκη του Πατέρμο του 2000, αλλά γίνεται σαφής αναφορά στα εγκληματικά προϊόντα που προκύπτουν από τη δράση της σοβαρής εγκληματικότητας. Από τη ρητή αυτή αναφορά συμπεραίνεται ότι τα ίδια τα κράτη επιδιώκουν την πάταξη της σοβαρής εγκληματικότητας η οποία αφορά παραπάνω από μία χώρες, έχει δε διασυνοριακή ή διεθνική μορφή αφού τελείται σε πολλούς και διαφορετικούς τόπους από εμπλεκόμενα άτομα διαφορετικών ιθαγενειών (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 14).

2) Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση προϊόντων εγκλήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (2005)

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση προϊόντων εγκλήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (2005) συνήφθη στη Βαρσοβία στις 16-5-2005⁵. Η εν λόγω Σύμβαση, ήρθε να αντικαταστήσει την Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 και η σύναξη της συνδέθηκε με την συνεχή αναθεώρηση των Συστάσεων της FATF το 2003. Ο κύριος σκοπός της ήταν να εντάξει την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, ακόμη και από νόμιμα έσοδα, στο ευρύτερο προληπτικό σύστημα της καταπολέμησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, παρόλο που στην εισηγητική της έκθεση αποδέχεται σαφώς ότι ενώ αποτελεί ένα φαινόμενο αντίθετο προς το ξέπλυμα, εντούτοις, η εξαίρεσή του θα επέφερε μεγάλα προβλήματα. Επιπλέον, δημιουργεί ένα αναλυτικό κατάλογο βασικών αδικημάτων ως προηγούμενη της νομιμοποίησης εγκληματική δραστηριότητα (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 13). Ακόμη, τονίζεται η δυνατότητα ρύθμισης της επέκτασης της δήμευσης και σε περιουσία που προήλθε με νόμιμο τρόπο προκειμένου να καλύπτεται και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 13). Περαιτέρω, δίνεται η δυνατότητα έκδοσης διαταγής για δέσμευση και σε μη δικαστικό όργανο δηλαδή σε κάποια αρμόδια αρχή. Με τη Σύμβαση της Βαρσοβίας του 2005 γίνεται φανερή η επιδίωξη της ευρωπαϊκής κοινότητας να πατάξει το ξέπλυμα όταν, μάλιστα, σύμφωνα με την επεξηγηματική της έκθεση, τα προς νομιμοποίηση παράνομα έσοδα ανέρχονται ετησίως σε υπέρογκα ποσά και μπορούν να πλήξουν πλήθος νόμιμων οικονομιών και αγορών (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 29).

⁵ Council of Europe Treaty Series - No. 198 - Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and. Ανάκτηση από <https://rm.coe.int/168008371f>

Το ισχύον Ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στηρίζεται στις παρακάτω νομικές πράξεις:

α) Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ

Είναι η πρώτη Κοινοτική Οδηγία του Συμβουλίου της 10^{ης} Ιουνίου 1991 με την οποία αναγνωρίστηκαν οι σαράντα (40) συστάσεις της FATF, σκοπεύοντας κυρίως στη πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού τομέα για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (Ναμιάς, 2007, σ. 387). Σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία τα κράτη μέλη καλούνται να λάβουν μέτρα προκειμένου να προστατεύσουν το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών τους προς αυτό, με την πιθανότητα, τα μέτρα αυτά, να μην εναρμονίζονται με την επίτευξη μιας ενιαίας αγοράς. Ταυτόχρονα ο ενιαίος χρηματοπιστωτικός τομέας συνεπάγεται την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και την ελεύθερη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που μπορεί να οδηγήσουν, αν δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα, στην αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος και κυρίως του λαθρεμπορίου ναρκωτικών. Για το λόγο αυτό τα κράτη μέλη καλούνται να τηρήσουν τις ποινικές κυρώσεις και τη διεθνή συνεργασία ανάμεσα στις δικαστικές και αστυνομικές αρχές. Παράλληλα, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να ακολουθούν μια σειρά από βήματα για την ταυτοποίηση των στοιχείων των πελατών τους, να διατηρούν αρχεία και να καταγράφουν κάθε περίεργη ή ύποπτη συναλλαγή⁶. Με την Οδηγία του 1991 αναγνωρίστηκε το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως απαγορευμένη πράξη, αλλά δεν καταγράφεται στο κείμενό της ότι η πράξη αυτή πρέπει να είναι και αξιόποινη, αφού η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει την εξουσία να υποχρεώνει τα κράτη μέλη στη λήψη ποινικών μέτρων (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 27).

⁶ Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31991L0308>

β) Η Οδηγία 2001/97 της ΕΚ

Με την δεύτερη Οδηγία, την υπ' αριθμ. 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου τροποποιήθηκε η 1η Οδηγία έτσι ώστε να συμβαδίζουν οι διατάξεις της με τις αναθεωρημένες σαράντα (40) συστάσεις της FATF του 1996 (Ναμίας, 2007, σ. 387). Με την Οδηγία αυτή εξαπλώθηκε το φάσμα των βασικών εγκλημάτων συμπεριλαμβάνοντας όλα τα σοβαρά αδικήματα, καθότι αυξήθηκε ραγδαία το οργανωμένο έγκλημα και σε τομείς εκτός του εμπορίου ναρκωτικών. Ταυτόχρονα, με την 2^η Οδηγία, διευρύνθηκε η λίστα των επαγγελματιών που υπόκεινται στις υποχρεώσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 28). Ως σοβαρό έγκλημα ορίζεται, σύμφωνα με την Οδηγία, «κάθε αδίκημα το οποίο μπορεί να αποφέρει ουσιώδεις προσόδους και το οποίο σύμφωνα με την ποινική νομοθεσία του κράτους μέλους τιμωρείται με σοβαρή ποινή φυλάκισης». Ακολουθως, όμως, καλούνται τα κράτη μέλη να τροποποιήσουν τον γενικό αυτό ορισμό έτσι ώστε να συμβαδίζει με τον ορισμό του σοβαρού εγκλήματος που δόθηκε σύμφωνα με την κοινή δράση 98/699/ΔΕΥ της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1998 και παράλληλα τους παρέχει την ελευθερία να ονομάσουν κάθε άλλο αδίκημα ως βασικό αδίκημα. Να αναφέρουμε ότι στην ανωτέρω κοινή δράση ως σοβαρό έγκλημα θεωρείται εκείνο που τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας ή κράτηση κατ' ανώτατο όριο άνω του ενός έτους ή κατά κατώτατο όριο άνω των έξι μηνών (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 29).

γ) Η Οδηγία 2005/60/ΕΚ

Η Τρίτη Κοινοτική Οδηγία 2005/60/ΕΚ που εκδόθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» αποτελεί κωδικοποίηση της σχετικής Κοινοτικής νομοθεσίας. Η Οδηγία αυτή κατήργησε την πρώτη Οδηγία (91/308/ΕΟΚ), η οποία είχε τροποποιηθεί με την Οδηγία 2001/97/ΕΚ και ταυτόχρονα πρόσθεσε μεγάλες αλλαγές σ' αυτά που ίσχυαν έως

τότε. Συγκεκριμένα, διεύρυνε το πλαίσιο εφαρμογής του νόμου και σε όσους έκαναν εμπόριο με μετρητά για ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 15.000 ευρώ (Ναμίας, 2007, σ. 388). Στην εισαγωγή της εξυμνείται ο ρόλος των Συστάσεων της FATF, που πρέπει να είναι πρότυπο για την κοινή πορεία των κρατών στην πάταξη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Ακόμη από το προοίμιο της τρίτης Οδηγίας φαίνεται ότι το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η προστασία της σταθερότητας, της φήμης και της αξιοπιστίας του χρηματοπιστωτικού τομέα και η προστασία της ενιαίας αγοράς⁷. Αναλύεται ο κίνδυνος να πληγούν και να ζημιωθούν τα αγαθά αυτά από τη «μαζική» ροή χρημάτων που πηγάζουν από εγκληματικές δραστηριότητες. Ακόμη, στο κείμενο της εν λόγω Οδηγίας, δεν αναφέρεται ρητά η σύνδεση της νομιμοποίησης με το οργανωμένο έγκλημα. Ως σοβαρά εγκλήματα που μπορούν να αποτελούν βασικό αδίκημα θεωρούνται οι ρητά αναφερόμενες πράξεις, καθώς επίσης και όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους ή ελάχιστης τουλάχιστον έξι μηνών⁸. Επομένως, φαίνεται ξεκάθαρα η βούληση των Ευρωπαϊκών οργάνων να τιμωρείται ποινικά το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων που πηγάζουν από κάθε σοβαρό έγκλημα και όχι μόνο από το οργανωμένο έγκλημα (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 30).

δ) Η Οδηγία 2015/843 της Ε.Ε

Οι αναθεωρήσεις των διεθνών προτύπων καταπολέμησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος που επέφεραν οι Συστάσεις της FATF τον Φεβρουάριο του 2012, είχαν ως αποτέλεσμα την έκδοση της 4^{ης} Οδηγίας, της υπ' αριθμ. 2015/849/ΕΚ, η οποία τροποποίησε τον κανονισμό 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και κατήργησε την προηγούμενη

⁷ Οδηγία 2005/60/ΕΚ της 26ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=RO>

⁸ Στο ίδιο

Οδηγία (την 2005/60/EK) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την Οδηγία 2006/70/EK της Επιτροπής. Η νέα Οδηγία αναφέρεται στην πρόληψη της χρήσης του χρηματοπιστωτικού τομέα για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας⁹. Ειδικότερα, αναφέρει ότι τα κράτη είναι υποχρεωμένα να τηρούν κεντρικά μητρώα των πραγματικών κατόχων των εταιριών και των νομικών προσώπων. Επίσης ορίζεται ότι στα μητρώα αυτά μπορούν να έχουν πρόσβαση οι διωκτικές αρχές κάθε κράτους, οι Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών, καθώς και οποιοδήποτε πρόσωπο ή οργανισμός που έχει έννομο συμφέρον από τον έλεγχο¹⁰.

Επιπλέον, με την ανωτέρω Οδηγία εντείνεται το έργο των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών, που είναι υποχρεωμένες να συνεργάζονται διακριτικά, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να αναφέρουν ύποπτες συναλλαγές. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την εν λόγω Οδηγία, τα κράτη μέλη καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποχρεούνται στη πραγματοποίηση αξιολογήσεων κινδύνων για εγκληματικές ενέργειες και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, που συνδέονται με ξέπλυμα χρήματος σε διασυνοριακό επίπεδο και με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας¹¹.

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε στο ποινικό της δίκαιο την 4^η Οδηγία, 2015/849/ΕΕ, με το Ν.4557/2018 με τον οποίο καταργήθηκε ο προηγούμενος Ν.3691/2008.

Η 4^η Οδηγία δεν προχώρησε σε καμία τροποποίηση αναφορικά με το περιεχόμενο των πράξεων που αποτελούν νομιμοποίηση, σε συνάρτηση με όσα θεσπίζονταν στην 3^η Οδηγία (Τσακάλης, 2016, σ. 755). Επιπρόσθετα σχετικά με τον ορισμό της «εγκληματικής δραστηριότητας» η ανωτέρω Οδηγία δεν ενσωμάτωσε ατόφιο τον κατάλογο των

⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 της 20ής Μαΐου 2015 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=DA>

¹⁰ Στο ίδιο.

¹¹ Στο ίδιο.

κατηγοριών αξιόποινων πράξεων που περιλαμβάνονται στο γλωσσάριο του αναθεωρημένου κειμένου των Συστάσεων της FATF (Τσακάλης, 2016, σ. 756). Συμπεραίνουμε ότι η ποινικοποίηση της νομιμοποίησης σε ευρωπαϊκό πεδίο, είκοσι πέντε χρόνια από την έκδοση της 1^{ης} Οδηγίας, είναι ένα ζήτημα για το οποίο υπάρχουν πολλές έριδες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής έννομης τάξης (Τσακάλης, 2016, σ. 758).

ε) Η 5^η Οδηγία 2018/843/EK

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσε στις 31 Μαΐου του 2018 την Οδηγία 2018/843 που τροποποίησε την προηγούμενη Οδηγία 2015/849. Στις εργασίες για την έκδοση της νέας Οδηγίας επέδρασαν οι τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα την συγκεκριμένη χρονική στιγμή και αποτέλεσαν την αφορμή για την θέσπιση αυστηρότερου νομοθετικού πλαισίου αναφορικά με την πρόληψη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας¹². Τα Ηνωμένα Έθνη, η Interpol και η Europol αναφέρουν στις εκθέσεις τους για την συνεχή ταύτιση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, η οποία απειλεί όλο και περισσότερο την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας για να αποδώσει αποτελέσματα, είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός αντίπαλου περιβάλλοντος για τους εγκληματίες που επιδιώκουν να επενδύσουν τα κεφάλαιά τους με παράνομους και αδιαφανείς τρόπους¹³.

Η ανωτέρω Οδηγία ενσωματώθηκε στο Ελληνικό ποινικό δίκαιο με τον Ν.4734/2020 (Ν. 4734/2020 Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α΄ 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της

¹² Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843>

¹³ Στο ίδιο

τρομοκρατίας Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334) και λοιπές διατάξεις (Ν.4734/2020).

στ) Η 6^η Οδηγία 2018/1673

Η Οδηγία 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (γνωστή και ως έκτη Οδηγία) της 23^{ης} Οκτωβρίου 2018 αφορά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου. Η Οδηγία αυτή θέσπισε ελάχιστους κανόνες όσον αφορά τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων που πρέπει να περιέχονται στα βασικά αδικήματα για τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων και των κυρώσεων που πρέπει να εφαρμόζονται για αυτά. Τα κράτη μπορούν να εκδίδουν ή να τηρούν αυστηρότερους κανόνες ποινικού δικαίου στο πεδίο αυτό¹⁴.

¹⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L1673>

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1. Η εξέλιξη της Ελληνικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης

4.1.1. Ν.2145/1993

Με το Ν.2145/1993 (άρθρα 5 και 6) η Ελληνική έννομη τάξη έθεσε τη βάση προκειμένου να τηρήσει τις υποχρεώσεις της Χώρας που προέρχονταν από την πρώτη Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 16^{ης}-6-1991, αναφορικά με την πάταξη του φαινομένου της «...χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες...» και πραγματοποίησε την εισαγωγή στον ποινικό μας κώδικα την καινοτόμα διάταξη του άρθρου 394^Α (Βασιλακόπουλος, σ. 1361). Το νέο άρθρο εισήχθη απ'ευθείας στον Ποινικό Κώδικα και όχι με τη ψήφιση ενός ειδικού νόμου, που θα δημιουργούσε ζητήματα δογματικής αλληλουχίας προς την εγχώρια έννομη τάξη. Ταυτόχρονα, η νέα διάταξη έπρεπε να θεσπίσει ένα γενικότερο πλαίσιο, από άποψη νομοθετικής ύλης, που να είναι συγγενές, αλλά όχι ίδιο, με την αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και την υπόθαλψη εγκληματία (Βασιλακόπουλος, σ. 1361).

Η διάταξη του άρθρου 394^Α Π.Κ επικρίθηκε από εκπροσώπους του χρηματοπιστωτικού τομέα, διότι δεν περιείχε ρυθμίσεις σχετικές με τη συμπεριφορά των τραπεζικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα να εμφανίζει, η χώρα μας, μια καθυστέρηση ανταπόκρισης προς τις υποχρεώσεις της έναντι της πρώτης Κοινοτικής Οδηγίας. Επομένως αυτό που έπρεπε να γίνει, μετά το Ν.2145/1993, ήταν να ολοκληρωθούν οι διατάξεις που αφορούσαν τις ενέργειες των τραπεζικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τις υποδείξεις της Οδηγίας (Βασιλακόπουλος, σ. 1362).

4.1.2. Ν.2331/1995

Το θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος δόθηκε κυρίως από το νόμο 2331/1995, που με την ψήφισή του ενσωμάτωσε στο

ποινικό μας δίκαιο τις διατάξεις της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ (Ναμίας, 2007, σ. 388). Σύμφωνα με την Καϊάφα Γκμπάντι ο νέος νόμος αποτελεί το νομοθέτημα που υποτίθεται ότι σε εφαρμογή των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας μας πραγματοποίησε το ποινικό πλαίσιο για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 14). Οι βασικοί στόχοι του νόμου αυτού ήταν αφενός η αποτελεσματική εξάλειψη φαινομένων ξεπλύματος που ολοένα και περισσότερο αυξάνονταν λόγω, μεταξύ άλλων, της απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος, της κατάργησης των περιορισμών στη μεταφορά κεφαλαίων και των ιδιωτικοποιήσεων των καζίνο και αφετέρου η ενσωμάτωση της οδηγίας 91/308/ΕΟΚ και της Σύμβασης της Βιέννης (Ν.2331/1995).

Ο Έλληνας νομοθέτης, με το νέο νόμο, επιχείρησε να διευρύνει την έννοια των εγκληματικών δραστηριοτήτων από τις οποίες προκύπτει ξέπλυμα χρήματος καθορίζοντας, στο άρθρο 1, έναν κατάλογο αποκλειστικά απαριθμούμενων εγκλημάτων, καθώς επίσης διέυρνε το πλαίσιο εφαρμογής των ρυθμίσεών του και σε εγκλήματα που τελούνται στο εξωτερικό (Ν.2331/1995). Επιπρόσθετα, όρισε τις έννοιες της περιουσίας, του περιεχομένου της δήμευσης, ενώ εισήγαγε νέες υποχρεώσεις για τα τραπεζικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και θέσπισε τη σύσταση Επιτροπής με αρμοδιότητα να συγκεντρώνει, αξιολογεί και να διερευνά τις πληροφορίες υπόπτων συναλλαγών νομιμοποίησης.

Ο Ν.2331/1995, από την αρχή της ψήφισής του, προκάλεσε ποικίλα προβλήματα και επικρίθηκε έντονα (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 14). Το περιεχόμενό του συνιστά, κατά κύριο λόγο, πιστή αντιγραφή των διατάξεων της Οδηγίας. Ακόμη, η πρόωρη αντικατάσταση των διατάξεων του άρθρου 394^A ΠΚ, είχε ως αποτέλεσμα να μην εφαρμοστούν οι διατάξεις του στην πράξη και έτσι να μην εξαχθούν απαραίτητα επιστημονικά συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα της προγενέστερης διάταξης (Βασιλακόπουλος, σ. 1362). Ο Ν.2331/1995 υπέστη συνεχείς τροποποιήσεις με την κυριότερη να πραγματοποιείται με την ψήφιση του Ν.3424/2005 (Ναμίας, 2007, σ. 388).

4.1.3. N.3424/2005

Η επιδίωξη του Έλληνα νομοθέτη, κατά τη ψήφιση του Ν.3424/2005, ήταν να τροποποιήσει και να συμπληρώσει το Ν.2331/1995, αλλά και να ενσωματώσει στο εθνικό μας δίκαιο τα νέα διεθνή νομικά κείμενα για την πάταξη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, όπως αυτά προβλέπονταν κυρίως στην Οδηγία 2001/97/ΕΚ και σε ορισμένες Συστάσεις της FATF για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες¹⁵. Επιπλέον, με το νέο νόμο, ο νομοθέτης στόχευε στην ενίσχυση του νομικού, διοικητικού και λειτουργικού πεδίου για την καταπολέμηση του ξεπλύματος και στη θωράκιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, διευρύνοντας το πλαίσιο ισχύος του νέου νομοθετήματος σε επαγγέλματα πιο «ευάλωτα» που μπορούν να οδηγηθούν πιο εύκολα στην τέλεση αδικημάτων νομιμοποίησης παράνομων εσόδων¹⁶.

Το άρθρο 2 του νέου νόμου περιλαμβάνει νέες πράξεις που αποτελούν το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων και μετονομάστηκαν ως «βασικά αδικήματα» υποκαθιστώντας τον όρο «εγκληματικές δραστηριότητες», απαριθμώντας δεκαέξι (16) βασικά αδικήματα, με μία σημαντική προσθήκη που αφορά μία γενική κατηγορία αδικημάτων όπως: «κάθε αξιόποινη πράξη που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας ποινή, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από την τέλεση της (οποίας) προέκυψε περιουσία τουλάχιστον 15.000 ευρώ» (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 14).

¹⁵ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση, συμπλήρωση και αντικατάσταση διατάξεων του ν. 2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α΄) και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες διατάξεις». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/T-XRIMAPIST-EIS.pdf>

¹⁶ Στο ίδιο

Βάσει του πλαισίου των επαπειλούμενων αυτών ποινών περιελήφθησαν στις «εγκληματικές δραστηριότητες», μεταξύ άλλων και τα εγκλήματα της φοροδιαφυγής στο εισόδημα, η έκδοση και αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων και η μη απόδοση ΦΠΑ. Επομένως, με το Ν.3425/2005 προέκυψε για πρώτη φορά το αξιόποινο της νομιμοποίησης εσόδων που προέρχεται από φοροδιαφυγή, αφού, με το άρθρο 2 παρ.1 του νόμου αυτού, αντικαταστάθηκε το άρθρο 1 περ. α' του νόμου 2331/1995, που προέβλεπε (όπως προαναφέραμε), τις ειδικότερες περιπτώσεις εγκληματικών δραστηριοτήτων, ονομαζόμενες και ως «βασικά αδικήματα» (Τριανταφύλλου, 2014, σ. 721).

Επιπρόσθετα, στο άρθρο 3, αναφέρονται οι ποινικές κυρώσεις. Ακόμη, με τον συγκεκριμένο νόμο, αυξήθηκαν τα πρόσωπα που είναι υποχρεωμένα να αναφέρουν στις Αρχές ύποπτες συναλλαγές, περιλαμβάνοντας, στο άρθρο 4, τους δικηγόρους και συμβολαιογράφους, ενώ στο άρθρο 8 θεσπίζει ως υπόχρεες και τις ταχυδρομικές εταιρίες. Με το άρθρο 7 του Ν.3424/2005 αντικαθίσταται η επιτροπή του Ν.2331/1995 με την «Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες» η οποία λαμβάνει αυξημένες αρμοδιότητες και ανεξάρτητη δράση¹⁷.

Ο Ν.3424/2005 δέχτηκε έντονη κριτική γιατί ξεπέρασε σε αυστηρότητα τα διεθνή νομοθετήματα, υπερβαίνοντας σε μεγάλο βαθμό τις δεσμεύσεις που διατυπώνονται στην Οδηγία καθώς και στις Συστάσεις της FATF. Επίσης, επικρίθηκε έντονα και για θέματα αναλογικότητας της ποινής, καθώς και για την μετακύλιση της ευθύνης σε απλούς πολίτες,

¹⁷ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση, συμπλήρωση και αντικατάσταση διατάξεων του ν. 2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α') και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες διατάξεις». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/T-XRIMAPIST-EIS.pdf>

υποχρεώνοντάς τους να αναφέρουν ύποπτες συναλλαγές και μάλιστα υπό το βάρος των επαπειλούμενων ποινικών κυρώσεων (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σσ. 14,17).

Ακόμη, η επέκταση των εγκληματικών δραστηριοτήτων με αδικήματα φοροδιαφυγής και κυρίως η φοροδιαφυγή στο εισόδημα επέφερε έντονη κριτική, ουσιαστικά, δικαιοπολιτικής φύσεως. Η διαφωνία που διατυπώθηκε επί αυτού, στηρίζεται στην καταστρατήγηση της διάκρισης μεταξύ «μαύρου» και «βρώμικου χρήματος», αλλά και στον επικείμενο κίνδυνο παρεμπόδισης των οικονομικών δραστηριοτήτων και γενικότερα της επιχειρηματικής ζωής. Τα υπόχρεα πρόσωπα θα έπρεπε να υποβάλλουν αναφορές ακόμη και στην περίπτωση που απλά συντρέχουν υποψίες για τέλεση φοροδιαφυγής εισοδήματος ελαχίστων ποσών (Τριανταφύλλου, 2014, σ. 721).

Μέχρι την κατάργησή του με το Ν.3691/2008, ο Ν.3424/2005 τροποποιήθηκε μία φορά με το άρθρο 17 του Ν.3472/2006 (ΦΕΚ Α 135/4-7-2006).

4.1.4. Ν.3691/2008

Ο Ν.3691/2008 για την «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας», ενσωμάτωσε στην εθνική μας νομοθεσία την Οδηγία 2005/60ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου καθώς και την Οδηγία 2006/70/ΕΚ, όπως επίσης και ορισμένες Συστάσεις της FATF, που αποτελεί τον πλέον αναγνωρισμένο διεθνή φορέα για τη θέσπιση διεθνών κριτηρίων και προτύπων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Κύριες επιδιώξεις του νέου νόμου ήταν η ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και καταστολή του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, αλλά και η διαφύλαξη της φήμης και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στο νέο νομοθέτημα συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν κατά ενιαίο και

εύχρηστο τρόπο όλες οι αλλαγές που υπέστη ο Ν.2331/1995 και που τον κατέστησαν ένα προβληματικό νομοθέτημα¹⁸.

Με το άρθρο 3 του ανωτέρω νόμου επεκτάθηκε ο κατάλογος των βασικών αδικημάτων και ορίστηκε ως βασικό αδίκημα κάθε αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος. Έτσι, με τον παρόντα νόμο, καταργήθηκε η πρόβλεψη του προηγούμενου νόμου 2331/1995 (όπως τροποποιήθηκε από το Ν.3424/2005), σύμφωνα με την οποία το περιουσιακό όφελος έπρεπε να ξεπερνά το ποσό των 15.000 ευρώ και πλέον δεν ορίζεται κάποιο ελάχιστο ύψος του παράνομου περιουσιακού κέρδους.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 9 του νέου νόμου, δημιουργήθηκε η Επιτροπή Επεξεργασίας Στρατηγικής και Πολιτικών για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Στις αρμοδιότητες της Επιτροπής περιλαμβάνεται η εξέταση της ευρύτερης πολιτικής και στρατηγικής του μηχανισμού, που εφαρμόζεται στη χώρα μας για τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, η αποτελεσματικότητά του, οι ανεπάρκειες και οι απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου να ενισχυθεί ο εθνικός μηχανισμός κατά του ξεπλύματος.

Επιπλέον, κατά το άρθρο 11, συγκροτήθηκε ο Φορέας Διαβούλευσης του Ιδιωτικού Τομέα στοχεύοντας στην δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα στον αγώνα κατά του ξεπλύματος. Με το άρθρο 40, βελτιώθηκαν οι διαδικασίες ανταλλαγής πληροφοριών και κυρίως εκείνων που θεωρούνται ως εμπιστευτικής φύσεως, μεταξύ των αρμοδίων αρχών και της Επιτροπής, αλλά και παροχής πληροφοριών προς τις αστυνομικές, δικαστικές, φορολογικές διωκτικές αρχές. Ακόμη, με το άρθρο 10, προβλέφθηκαν μέτρα για την αντιμετώπιση των κινδύνων

¹⁸ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. (χ.χ.). Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/P-TROM-EIS-neo.pdf>

που προκύπτουν από συναλλαγές και δραστηριότητες, αλλά και από πρόσωπα ευάλωτα στην διάπραξη ξεπλύματος.

Η κυριότερη τροποποίηση που υπέστη ο Ν. 3691/2008 ήταν αυτή με το άρθρο 77 του Ν.3842/2010 και έτσι προστέθηκε στον κατάλογο των βασικών αδικημάτων τα αδικήματα της φοροδιαφυγής που προβλέπονται στα άρθρα 17,18 και 19 του Ν. 2523/1997, όπως ισχύουν, και τα αδικήματα της λαθρεμπορίας που προβλέπονται στα άρθρα 155, 156 και 157 του ν. 2360/2001.

Ο Έλληνας νομοθέτης κατά τη θέσπιση του Ν.3691/2008 ακολούθησε ένα αυταρχικό μοντέλο, με αποτέλεσμα την καταπάτηση ή την οριακή εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας μεταξύ του βάρους του ξεπλύματος και των ποινών που προβλέπονται γι' αυτό και μεταξύ του κύρους του βασικού αδικήματος και του κύρους του συναφούς ξεπλύματος. Κάποιες δε διατάξεις του εξετάζονται για πιθανή παραβίαση της αρχής της νομιμότητας (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 160).

Ειδικότερα, ο νομοθέτης, με το Ν.3691/2008 διεύρυνε, σε τεράστιο βαθμό, τον κατάλογο των εγκλημάτων, που αποτελούν τα προηγούμενα του ξεπλύματος βασικά αδικήματα, ποινικοποιώντας, ουσιαστικά, κάθε ενδεχόμενη σχέση προσώπου με περιουσία, που πηγάζει σχεδόν από κάθε έγκλημα από το οποίο προσπορίστηκε περιουσιακά έσοδα. Μάλιστα, με το άρθρο 3 του συγκεκριμένου νόμου, όπως προαναφέραμε, καταργήθηκε το όριο του ύψους της προκύπτουσας, από το βασικό αδίκημα, περιουσίας τουλάχιστον 15.000 ευρώ και έτσι σχεδόν κάθε πλημμέλημα αποτελεί βασικό αδίκημα της νομιμοποίησης (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 162).

Με τις ανωτέρω διατάξεις, οι προβλέψεις σχετικά με το ξέπλυμα, περιέλαβαν ακόμη και τη μικρομεσαία εγκληματικότητα, όπως τους δράστες που καμία σχέση έχουν με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία, επιβάλλοντας, μάλιστα, σε αυτούς αυστηρότατες ποινές, δυσανάλογες με το διαπράττον έγκλημα. Επομένως, κατά τη θέσπιση των διατάξεων του Ν.3691/2008, ο Έλληνας νομοθέτης δεν τήρησε τις προβλεπόμενες

δεσμεύσεις του από τις σχετικές Οδηγίες. Αντίθετα, πιστεύεται ότι οι διατάξεις αυτές συνιστούν παραβίαση του Συντάγματος, του Ευρωπαϊκού Δικαίου, της ΕΣΔΑ και του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Τσιρίδης, 2008, σ. 624).

4.1.5. Ν.4557/2018

Ο Ν. 4557/2018, σχετικά με την «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας», είχε ως στόχο την προστασία του χρηματοπιστωτικού τομέα και των επιχειρήσεων από τη μεταφορά παράνομου χρήματος. Ήταν ένας ενιαίος και εύχρηστος νόμος που αντικατέστησε όλες τις σχετικές με το ξέπλυμα διατάξεις του προγενέστερου νόμου 3691/2008 και ενσωμάτωσε την τέταρτη Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Άλλωστε ο βασικός νόμος 3698/2008 υπέστη συνεχείς τροποποιήσεις με αποτέλεσμα να χάσει τη συστηματική και ορολογική συνοχή του¹⁹. Έτσι αντικαταστάθηκαν εξ ολοκλήρου οι σχετικές διατάξεις με το ξέπλυμα χρήματος του Ν.3691/2008 και δημιουργήθηκε ένας νόμος διευρυμένος και με συνοχή, που συνένωσε τις ήδη υπάρχουσες διατάξεις με αυτές της Οδηγίας που ήταν υπό ενσωμάτωση²⁰. Στα δύο Παραρτήματά του περιελάμβανε ενδεικτικούς καταλόγους με τους παράγοντες και τους τύπους αποδεικτικών στοιχείων που συνιστούν οδηγούς υπολογισμού του κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αντίστοιχα²¹.

Στον εν λόγω νόμο έγινε διαχωρισμός του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από το αδίκημα της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ακόμη, καταργήθηκε η διάταξη

¹⁹ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849) και άλλες διατάξεις». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-nomoes-eis-sunolo.pdf>

²⁰ Στο ίδιο

²¹ Στο ίδιο

αναφορικά με το ότι ο σκοπός τέλεσης του αδικήματος προκύπτει από τα πραγματικά περιστατικά, στοιχείο που αποτελεί απλή μεταφορά του κειμένου των Οδηγιών και πιστεύεται ότι καλύπτεται ήδη από το άρθρο 177 Κ.Π.Δ.²². Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν.4557/2018, ο ορισμός του αδικήματος του ξεπλύματος χρήματος, εμπεριέχει πέντε ομάδες «συμπεριφορών» που ανήκουν στην έννοια της νομιμοποίησης και ανάμεσά τους είναι και οι βασικές υποστάσεις της επιδίωξης, της συγκάλυψης και της απομόνωσης, όπως αυτές ισχύουν στα διεθνή κείμενα²³.

Ο συγκεκριμένος νόμος, εφαρμόζοντας τις διατάξεις των Οδηγιών, ενίσχυσε την προληπτική δράση για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος και δεν επέφερε μεγάλες αλλαγές στον κατάλογο των βασικών αδικημάτων. Ο όρος «βασικά αδικήματα» αντικατέστησε τον προηγούμενο όρο «βασικά εγκλήματα» (Τσιρίδης, 2008, σ. 40).

4.1.6. Ν.4734/2020

Ο Ν.4734/2020 «Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α' 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334)» ψηφίστηκε για να τροποποιήσει το Ν.4557/2018, που αποτελεί το βασικό νομοθετικό κείμενο, να ενσωματώσει στο ποινικό δίκαιο της χώρας μας την 5^η Οδηγία 2018/843/ΕΚ καθώς και το τρίτο άρθρο της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2019.

²² Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849) και άλλες διατάξεις». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-nomoes-eis-sunolo.pdf>

²³ Στο ίδιο

Βασικός στόχος ήταν η ενίσχυση του εθνικού θεσμικού πλαισίου για την πρόληψη και καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, αυξάνοντας τις δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων φορέων και της πρόσβασης σε εθνικά μητρώα και βάσεις δεδομένων²⁴.

Οι τροποποιήσεις συνίστανται στην προσθήκη στα υπόχρεα πρόσωπα, των παρόχων υπηρεσιών ανταλλαγής μεταξύ εικονικών και παραστατικών νομισμάτων και των παρόχων θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών²⁵. Σύμφωνα με το άρθρο 3, που αντικατέστησε το άρθρο 4 του Ν.4557/2018, ως βασικό αδίκημα καθορίζεται «κάθε άλλο αδίκημα από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης». Επομένως, δεν υφίσταται το ελάχιστο όριο ποινής φυλάκισης άνω των έξι μηνών και έτσι ως βασικό αδίκημα θεωρείται οποιοδήποτε έγκλημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης και αποφέρει περιουσιακό όφελος²⁶. Παρατηρούμε ότι, με την απόσυρση του ελαχίστου ορίου ποινής φυλάκισης, συνεχίζονται οι αυστηρές διατάξεις για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, αφού, σύμφωνα με την ανωτέρω ρύθμιση, το αξιόποινο επεκτείνεται σε όλα τα αδικήματα επαπειλούμενα με ποινή στερητική της ελευθερίας, όπως είναι τα κακούργηματα και τα πλημμελήματα.

Περαιτέρω, με το άρθρο 18 του νέου νόμου (που εφάρμοσε το άρθρο 1 παρ. 19 της Οδηγίας 2018/843), θεσπίστηκε η εισαγωγή του κεντρικού αυτοματοποιημένου μηχανισμού ηλεκτρονικής ανάκτησης δεδομένων, προκειμένου να μπορούν οι αρμόδιες αρχές να

²⁴ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α' 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334)».

Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/egklimatikes%20energeies-synolo.pdf>

²⁵ Στο ίδιο

²⁶ Στο ίδιο

ανακτούν πληροφορίες που αφορούν λογαριασμούς πληρωμής, τραπεζικούς λογαριασμούς και θυρίδες ασφαλείας που τηρούνται εντός της χώρας μας. Κατ' αυτόν το τρόπο γίνεται δυνατή η ανάκτηση δεδομένων για τον πραγματικό δικαιούχο αλλά και πληροφοριών σχετικών με τις κινήσεις πιστωτικών καρτών ή λογαριασμών χορηγήσεων²⁷. Γίνεται σαφές ότι ο εν λόγω μηχανισμός συμβάλλει στο να κατανοήσουμε την ροή του βρώμικου χρήματος, αλλά και στο να αποκαλυφθούν πηγές χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Επιπλέον, μια μεγάλη αλλαγή πραγματοποιήθηκε με το άρθρο 25 του νέου νόμου με το οποίο ενσωματώθηκε η παρ. 32 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843, και εντάχθηκε το άρθρο 34^A στο Ν.4557/2018. Με βάση τη διάταξη αυτή θεσπίστηκε η συνεργασία ανάμεσα στις αρμόδιες αρχές της χώρας μας και των κρατών-μελών, ώστε να μην παρεμποδίζεται η ανάπτυξη σχέσης αμοιβαίας βοήθειας και υποστήριξης στην ανταλλαγή πληροφοριών και παροχή συνδρομής. Άλλωστε, σύμφωνα με την υπό ενσωμάτωση Οδηγία, η παροχή συνδρομής ανάμεσα στις αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών συνιστά σημαντικότερο θεσμικό μέσο για την τελεσφόρα πρόληψη και καταστολή του ξεπλύματος χρήματος σε υπερεθνικό πλαίσιο.

4.1.7. Ν.4816/2021

Με την ψήφιση του Ν. 4816/2021 για την «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Τροποποίηση του ν. 4557/2018 - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ)2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την

²⁷ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α' 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334)».

Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/egklimatikes%20energeies-synolo.pdf>

καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου και διατάξεις για την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης», ο εθνικός νομοθέτης είχε ως σκοπό να ενσωματώσει την 6^η Οδηγία 2018/1673/ΕΚ, να επανακαθορίσει τον κατάλογο των βασικών αδικημάτων που αφορούν στο ζέπλυμα παράνομου χρήματος, να εξορθολογίσει το θεσμικό πλαίσιο των ποινών και των κυρώσεων και να προσαρμόσει τις προϋποθέσεις και την διαδικασία δέσμευσης και δήμευσης των προϊόντων του ζεπλύματος χρήματος με το Ποινικό Κώδικα (Π.Κ., 4619/2019, Α'95)²⁸.

Με τον ανωτέρω νόμο καταργήθηκε η περίπτωση ε' του άρθρου 2 του Ν.4557/2018 σύμφωνα με την οποία νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν αποτελεί πλέον «η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για διάπραξη μίας ή περισσότερων πράξεων που αναφέρονται στις περιπτώσεις α' έως δ'», διότι η ως άνω περίπτωση καλύπτεται σε αρκετό βαθμό από το άρθρο 187 του Π.Κ.

Με το άρθρο 5 του νέου νόμου, που αντικατέστησε το άρθρο 4 του Ν.4557/2018, αυξήθηκαν τα βασικά αδικήματα σε είκοσι ένα, επεκτείνοντας τις φορολογικές παραβάσεις. Συγκεκριμένα, εισήχθησαν στις φορολογικές παραβάσεις η μη πληρωμή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) και του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ). Ακόμη, ιδιαίτερη τροποποίηση είναι η ένταξη στα βασικά αδικήματα αυτό της δωροδοκίας για την νόθευση αποτελέσματος αγώνα, όπως προβλέπεται στην απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης της 18-9-2014. Η απόφαση αυτή η οποία αναφέρεται σε περιπτώσεις

²⁸ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Τροποποίηση του ν. 4557/2018 - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου και διατάξεις για την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης».

Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/11684096.pdf>

καθοδήγησης αθλητικών γεγονότων, κατά τα οποία πολλά χρηματικά ποσά στοιχηματίζονται σε αλλοιωμένους αγώνες.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε διαπιστώνουμε ότι το έργο του εθνικού ποινικού νομοθέτη είναι δύσκολο, καθόσον πρέπει να νομοθετήσει εσωτερικές διατάξεις που να συμβαδίζουν με τα διεθνή κείμενα και από την άλλη οι διατάξεις που ενσωμάτωσε να συμμορφώνονται στη δογματική του εθνικού μας ποινικού δικαίου και κυρίως στην τήρηση των αρχών του κράτους δικαίου της χώρας μας, προκειμένου να είναι αποδεκτές από τους πολίτες στους οποίους, εν τέλει, υποχρεωτικά εφαρμόζονται (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 60).

4.2. Οι εμφανιόμενες τάσεις στο Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική προσέγγιση

Από την ανάλυση της εξέλιξης του ελληνικού θεσμικού πλαισίου, εμφανίζονται ορισμένες τάσεις στην αντεγκληματική πολιτική που ακολούθησε ο Έλληνας νομοθέτης για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος.

Αρχικά, ο Έλληνας νομοθέτης εφάρμοσε πιστά τα διεθνή κείμενα ως προς την εννοιολογική οριοθέτηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, ακολουθώντας μία αστόχαστη και επιπόλαιη θεσμοθέτηση έχοντας ως βάση τις ρυθμίσεις των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και φορέων. Η τάση αυτή φαίνεται ξεκάθαρα με την θέσπιση του Ν.2331/1995, με τον οποίο έγινε η πρώτη ένταξη του διεθνούς αντεγκληματικού προτύπου στο εγχώριο θεσμικό μας πλαίσιο, αλλά και με την ψήφιση των νόμων που ακολούθησαν, ο εθνικός μας νομοθέτης, μετέφερε τις πλέον υπερβολικές επιλογές του διεθνούς ποινικού πλαισίου, χωρίς να μελετήσει την εναρμόνισή τους με το Σύνταγμα της χώρας μας και τις αρχές του ποινικού μας δικαίου (Παπακυριάκου, 2007, σ. 448).

Άλλωστε, ιστορικά, η αντεγκληματική πολιτική για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, εμφάνιζε την τάση μιας σταδιακής αυξανόμενης αυστηρότητας,

πρώτα για την καταπολέμηση διεθνών εγκληματικών κινδύνων, όπως αυτή των ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος και αργότερα της τρομοκρατίας, ενώ, με το πέρασμα του χρόνου μεταλλάχθηκε σε μία υπερεγκληματοποίηση και υπερποινικοποίηση του φαινομένου. Σ' αυτή την τάση της οφείλεται και η θεαματική εξάπλωση του αξιοποίνου σε κάθε αδίκημα που επιφέρει ποινή τουλάχιστον έξι μηνών. Αν και, πολλές φορές η ροπή αυτή της ακάθεκτης ποινικής διεύρυνσης προκάλεσε αμφισβητήσεις σε θεωρητικό πλαίσιο, εντούτοις είναι σαφές ότι, μέσα από τις διαδοχικές παρεμβάσεις του θεσμικού πλαισίου, εμφανίζεται μία διαρκής τάση αυστηροποίησης του αξιοποίνου, που μετέτρεψε το ξέπλυμα σε «εργαλείο» καταπολέμησης, γενικότερα, της εγκληματικότητας (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 269).

Ο εθνικός μας νομοθέτης, τηρώντας πιστά την τάση της αυστηροποίησης του αξιοποίνου, ακολούθησε την οδό της υπερποινικοποίησης και μάλιστα σε υπερέχοντα βαθμό, αφού θέσπισε ένα από τα πλέον αυστηρότερα νομικά πλαίσια, παγκοσμίως, για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και μάλιστα ξεπερνώντας τις επιβληθείσες, από τα διεθνή και ευρωπαϊκά νομοθετήματα, υποχρεώσεις (Τσιρίδης, 2008, σ. 624). Όμως, η διαρκής αυστηροποίηση μπορεί να λειτουργήσει αντιστρόφως ανάλογα στην πραγματική τιμωρία εγκλημάτων, όπως είναι η φοροδιαφυγή και η δωροδοκία, που μένουν εκτός των μεταρρυθμίσεων, αφού διαμορφώνονται σκόπιμα «γκρίζες ζώνες» δράσεων που δεν ποινικοποιούνται (Ruggiero, 2017, σσ. 200-201). Επιπλέον, η αποκάλυψη του ξεπλύματος από τις διωκτικές αρχές συναντά, τεχνηέντως, διαδικαστικά ή νομικά προσκόμματα, παρά την πληθώρα ρυθμίσεων για την καταπολέμηση του φαινομένου.

Παράλληλα, η τάση της εγχώριας νομοθεσίας, να επιδιώκει την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, οδηγεί στην ατιμωρησία τα εγκλήματα του λευκού κολλάρου, στα οποία εντάσσεται και το ξέπλυμα. Αφήνοντας την εγκληματικότητα του λευκού κολλάρου να δρα στη σκιά της οργανωμένης, της δίνει, ταυτόχρονα, τη δυνατότητα να πραγματώνει συμμαχίες με πολιτική και οικονομική ισχύ αυξάνοντας έτσι τα παράνομα έσοδά της (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 272). Από την

θέσπιση του εγχώριου θεσμικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος, εμφανίζεται, επίσης, μία ροπή ταύτισής του με το αυταρχικό μοντέλο του ποινικού δικαίου, το οποίο εφαρμόζεται για την πάταξη της οργανωμένης εγκληματικότητας και εν γένει των εγκλημάτων που προσφέρουν στους δράστες τεράστια οικονομικά κέρδη. Ο νομοθέτης στη χώρα μας υιοθέτησε το αυταρχικό μοντέλο με την ψήφιση του Ν.3691/2008, παραβιάζοντας την αρχή της αναλογικότητας, ενώ ορισμένες διατάξεις του εξετάζονται για πιθανή παραβίαση και της αρχής της νομιμότητας. Ακόμη, το μοντέλο αυτό, που ενστερνίστηκε ο εθνικός μας νομοθέτης, επικεντρώνεται στην προστασία της δημόσιας τάξης από το έγκλημα, ενώ η προστασία του πολίτη έχει μικρότερη σημασία. Επιπρόσθετα, ο νομοθέτης παρέβλεψε το ότι η γενική πρόληψη του εγκλήματος επιτυγχάνεται με τη τήρηση ορίων που προκύπτουν από την αρχή της δίκαιης ανταπόδοσης, όπως είναι η ανταπόδοση στον εγκληματία μίας τιμωρίας που είναι ανάλογη με το μέγεθος της παράνομης δράσης του και ισάξια με την ατομική του ενοχή (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 160).

Η αυστηρότητα των ποινικών κυρώσεων διαφαίνεται και μέσα από τις ρυθμίσεις που αφορούν τη δέσμευση και την δήμευση περιουσιακών στοιχείων που εικάζεται ότι πηγάζουν από παράνομη δράση. Οι ρυθμίσεις αυτές συνίστανται κυρίως στη λήψη προληπτικών μεν μέτρων, τα οποία πλήττουν όμως σημαντικά έννομα αγαθά πολιτών. Τα μέτρα αυτά είναι το πάγωμα τραπεζικών λογαριασμών η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων για τα οποία οι αρχές υποπτεύονται ότι πηγάζουν από παράνομη δραστηριότητα, καθώς και η δήμευση όχι μόνο του προϊόντος του εγκλήματος, αλλά και του υποκατάστατου αυτού (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009, σ. 55).

Η υποχρεωτική δήμευση (σύμφωνα με το άρθρο 40 του Ν.4557/2018), εφαρμόζεται στα προϊόντα και μέσα της παράνομης δράσης, συμπεριλαμβάνοντας τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν έμμεσα, αλλά και τα μέσα που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν σε αδίκημα. Το μεγάλο εύρος του πεδίου των στοιχείων που είναι υπό δήμευση, εξαιτίας της αοριστίας των ρυθμίσεων, περιορίζει καταχρηστικά το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, και απειλεί δε με μακράς διάρκειας δέσμευση και αργότερα με συνολική δήμευση των

περιουσιακών στοιχείων του δράστη (Τσιρίδης, 2008, σ. 629). Προβληματίζει το αν, η δέσμευση και η δήμευση, που επιβλήθηκαν στον δράστη, συμβαδίζουν με την αρχή της αναλογικότητας, καθόσον, τα σκληρά αυτά μέτρα για την οικονομική και γενικότερα την φυσική επιβίωση του κατηγορουμένου, δεν περιορίζονται από νομοθετική διάταξη σε μία λογικής διάρκειας εφαρμογή τους (Τσαγκαλίδης, 2013, σ. 1029).

Ο Έλληνας νομοθέτης, με το Ν.4557/2018 ο οποίος διατήρησε την ίδια πρόβλεψη με το άρθρο 2 παρ.1 Ν.3691/2008, φανερώνει την προσπάθειά του να καταστήσει στην ουσία την ασφάλεια και ακεραιότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε έννομο αγαθό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επιπρόσθετα, με την ποινικοποίηση των υποστάσεων της επιδίωξης, της συγκάλυψης και της διακίνησης, αλλά όχι της τοποθέτησης εγκληματικών εσόδων στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ο Έλληνας νομοθέτης επιδίωξε να προστατεύσει αυτόνομα το έννομο αγαθό της απονομής της δικαιοσύνης. Με την ποινικοποίηση των υποστάσεων της κτήσης ή κατοχής και της τοποθέτησης παράνομων εσόδων στο χρηματοπιστωτικό τομέα δεν επιζητείται η προστασία κάποιου αυτόνομου έννομου αγαθού, παρά μόνο εκείνου που θίγει το προηγούμενο βασικό αδίκημα, όταν το τελευταίο στρέφεται κατά της ιδιοκτησίας και των περιουσιακών δικαιωμάτων (Καμπέρου-Ντάλα, 2009, σσ. 87-89).

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 39 παρ. 2 Ν.4557/18, οι οποίες προβλέπονται και στο άρθρο 30 Ν.4737/20, διαπιστώνουμε μία τάση «αυτονόμησης» του ξεπλύματος από ποινική άποψη, καθόσον προβλέπεται ότι στοιχειοθετείται ακόμη και όταν δεν ασκείται ποινική δίωξη ή δεν υπάρχει καταδίκη για το βασικό αδίκημα. Η ποινική αυτή ρύθμιση, που διαπνέεται εξ ολοκλήρου από τις τάσεις της διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής, αναφορικά με τη μεταχείριση του εγκλήματος του ξεπλύματος, αποσκοπεί στην έμμεση ποινικοποίηση του παράνομου πλουτισμού, αλλά χωρίς να αναζητείται η απόδειξη σχετικά με την παράνομη πηγή του (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σσ. 274-275)

Τα εγκλήματα των ισχυρών, συνήθως, τυγχάνουν μίας διαφορετικής αντιμετώπισης από την υπόλοιπη, κοινή εγκληματικότητα, η οποία με την ανάλογη προβολή των ΜΜΕ,

εμφανίζεται ως επικίνδυνη για την δημόσια ασφάλεια και ως έχουσα ανάγκη άμεσης καταπολέμησης. Μάλιστα, ενώ η κοινή εγκληματικότητα εξισώνεται, συχνά, με την οργανωμένη εγκληματικότητα και την τρομοκρατία, προκειμένου να δικαιολογηθεί η «εμπόλεμη» εγρήγορση των αρχών, η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου όχι μόνο διατηρείται στο «ποινικό απυρόβλητο» αλλά τείνει να «εξαφανιστεί» τόσο από τον δημόσιο διάλογο όσο και ως αντικείμενο έρευνας σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Παράλληλα, η συνεχιζόμενη προσπάθεια ταύτισης του οργανωμένου εγκλήματος με το βρώμικο χρήμα διαπιστώνεται σε όλη την διεθνή και εθνική νομοθεσία και συμβάλλει στην δημιουργία ενός εύφορου εδάφους για την θέσπιση των σκληρών ανακριτικών πράξεων (Βασιλαντωνοπούλου, 2014, σ. 328), το ρυθμιστικό πεδίο των οποίων καθίσταται ένας χώρος έντασης μεταξύ της πρόληψης και καταστολής των εγκλημάτων και της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων (Ναΐντος, 2017, σ. 491).

5. Κεφάλαιο 5^ο

5.1. Πρακτικές συγκάλυψης από τα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα

Το λεγόμενο χρηματοπιστωτικό σύστημα απαρτίζεται από τις έννοιες του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και του χρηματοπιστωτικού οργανισμού, όπως ορίστηκαν και περιγράφηκαν στον αρχικό νόμο 2331/95 (Ναμίας, 2007, σ. 381)

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές από τους εγκληματίες του λευκού κολάρου, που στόχο έχουν να ξεπλύνουν τα παράνομα έσοδά τους από τα στοιχεία που τα καθιστούν «βρώμικα» (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 74). Τα έσοδα αυτά εισρέουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, μέσω τραπεζικών ή άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, καθιστώντας το με τον τρόπο αυτό ως το σημαντικότερο μέσο για την νομιμοποίηση παράνομων εσόδων στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού συστήματος (Παύλου, 2000, σ. 636). Σε αυτό το τραπεζικό περιβάλλον και με τη βοήθεια της σκιώδους τραπεζικής, ως στρατηγική εξιδεικευμένης και εχέμυθης δραστηριότητας χρηματοοικονομικής μορφής, που αποφεύγει το κανονιστικό πεδίο λειτουργίας του τραπεζικού κλάδου, επιδιώκεται η προστασία των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων με πρακτικές συγκάλυψης των ιδιοκτητών παράνομων περιουσιακών στοιχείων σημαντικής αξίας (Βιδάλη, 2019, σ. 320).

5.1.1. Σκιώδης τραπεζική

Ο τραπεζικός τομέας που κυρίως εμπλέκεται με τα εγκλήματα του λευκού κολάρου είναι η ιδιωτική τραπεζική (Private Banking) που συχνά λειτουργεί ως προκάλυμμα για την εμφάνιση της σκιώδους τραπεζικής (Βιδάλη, 2019, σ. 320), η συμβολή της οποίας καθώς και των εξωχώριων οικονομικών κέντρων είναι πολύ σημαντική για την απόκρυψη του πραγματικού δικαιούχου και ακολούθως του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

Η σκιώδης τραπεζική αναπτύσσεται σε φορολογικούς παραδείσους που εδρεύουν σε χώρες όπως Παναμάς, Μπαχάμες, Ελβετία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Παρθένοι νήσοι, Χονγκ Κονγκ,

Κύπρος, Μάλτα. Ο εν λόγω τραπεζικός τομέας αφορά χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, όπως τραπεζικές και επενδυτικές, που προσφέρονται από τις τράπεζες σε ιδιώτες, οι οποίοι επενδύουν περιουσιακά στοιχεία πολύ μεγάλης αξίας, δια μέσω των ειδικών συμβούλων της τράπεζας. Η παροχή των υπηρεσιών αυτών που λαμβάνει χώρα σε ένα πιο προσωπικό επίπεδο και σκοπεύουν να ελαχιστοποιήσει τους φόρους με προσεκτικό διαχωρισμό των περιουσιακών στοιχείων του πελάτη ή με την απόκρυψή τους από τις φορολογικές αρχές, χαρακτηρίζεται από απόλυτη εχεμύθεια (Βιδάλη, 2019, σ. 320).

Σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία που τελεί ο τομέας της σκιώδους τραπεζικής, εξήχθησαν μέσα από τις καταθέσεις του Ερβέ Φαλσιανί και του Μπράντλεϊ Μπίρκενφελντ, μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, που υπήρξαν στελέχη σε ελβετικές τράπεζες. Σύμφωνα με τους ανωτέρω, κάθε χρηματοπιστωτικό σύστημα, προκειμένου να διασφαλίσει το απόρρητο, εφαρμόζει τέτοια συστήματα ασφαλείας που, μέσω της υιοθέτησης στεγανών, εμποδίζουν τη ροή της πληροφορίας. Επίσης, οι τράπεζες επιβάλλουν ποινές και αντίποινα, στα πλαίσια της προστασίας τους και της περιουσίας τους, πρακτικές που εφαρμόζουν οι μεγάλες εγκληματικές οργανώσεις με χαρακτηριστικά Μαφίας (Βιδάλη, 2019, σσ. 320,322).

5.1.2. Το τραπεζικό απόρρητο

Το απόρρητο εξασφαλίζει την αδιαφάνεια ή, πιο σωστά, το απόρρητο είναι η αδιαφάνεια. Η ύπαρξη του απορρήτου προσφέρει στους πελάτες των τραπεζών την βεβαίωση ότι δεν θα εντοπισθούν ποτέ (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 133). Οι διάφορες πρακτικές διασφάλισης του απορρήτου και απόκρυψης της παράνομης περιουσίας που, σύμφωνα με τον Φαλσιανί, ακολουθεί η ιδιωτική τραπεζική, αναλύονται παρακάτω.

Οι βασικότερες αρχές εξασφάλισης του απορρήτου, της συγκάλυψης και προστασίας της παράνομης περιουσίας είναι η αρχή της διαίρεσης των στοιχείων της πληροφορίας και η πρακτική του παζλ, που συνίστανται στην αποθήκευση της πληροφορίας σε διαφορετικά σημεία και με διαφορετικούς όρους και κωδικούς πρόσβασης, αποκρύπτοντας έτσι τους

πραγματικούς δικαιούχους και δυσχεραίνοντας την αποκάλυψη του εγκλήματος (Βιδάλη, 2019, σ. 323). Ακόμη, ο πληθωρισμός της πληροφορίας και ταυτόχρονα η αποσπασματικότητα που την χαρακτηρίζει, εμποδίζει το έργο των ερευνητών, αφού κι αν ακόμη μπορέσουν να συγκεντρώσουν το σύνολο ή μεγάλο μέρος των πληροφοριών που ερευνούν, δεν είναι εύκολο να κατανοήσουν τη σημασία τους, αν δεν διαθέτουν τα μέσα για να τις αναλύσουν (Βιδάλη, 2019, σ. 323).

Επίσης, η μη πρόβλεψη εσωτερικού ελέγχου, ώστε να αποκρύπτονται οι κρυφές συναλλαγές (ή μπορεί να προβλέπεται αλλά να μην υπάρχουν τα μέσα και οι πόροι για την εφαρμογή του), δεν είναι τυχαία σε ένα τόσο ισχυρό οικονομικό σύστημα, αλλά είναι ζήτημα συγκεκριμένης βούλησης. Η βούληση αυτή αποτυπώνεται στους νόμους που αφορούν την οικονομία και τις τράπεζες οι οποίοι, συνήθως, θεσπίζονται για να παρακάμπτονται υποχρεώσεις και έλεγχοι (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 109).

Η αρχή του καταμερισμού της πληροφορίας, της διάχυσής της δηλαδή σε διάφορες χώρες ανά τον κόσμο, εφαρμόζεται από τις τράπεζες αφού ο,τιδήποτε δεν δεσμεύεται από το τραπεζικό απόρρητο μπορεί να διαμοιράζεται υποβοηθώντας την τήρηση της αδιαφάνειας στον οικονομικό σύστημα (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 164). Έτσι, στην διαδικασία κάποιας έρευνας, οι δικαστικές αρχές πρέπει να αναζητήσουν σε διάφορες χώρες για να ανακτήσουν τις πληροφορίες που απαιτούνται. Αυτό είναι μία χρονοβόρα διαδικασία που μπορεί να οδηγήσει στην παραγραφή των παράνομων ενεργειών (Βιδάλη, 2019, σ. 324).

5.1.3. Η κάλυψη των ιχνών

Σύμφωνα με τον Φαλσιανί το απόρρητο είναι υψίστης σπουδαιότητας και αποτελεί το πρώτο βήμα στην αποκάλυψη του προβλήματος. Το δεύτερο είναι ο εντοπισμός των ιχνών που θα μετατρέψει τα δεδομένα και θα εξαφανίσει την ασφάλεια που προσφέρει το απόρρητο. Ακολούθως θα πρέπει να ανασχηματισθεί η πληροφορία, ώστε να ερευνηθεί ο

τρόπος με τον οποίο καταπατούνται οι νόμοι (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, p. 134) Οι τρόποι με τους οποίους οι τράπεζες καλύπτουν τα ίχνη του πραγματικού δικαιούχου είναι:

- **Η ψευδής διαφάνεια**

Η αδιαφάνεια των τραπεζών αποδεικνύει τις πρακτικές που ακολουθούνται για να μην αφήνουν ίχνη. Η πρακτική της ψευδούς διαφάνειας οδηγεί στην απόκρυψη του πραγματικού δικαιούχου και στην αποφυγή των δικαστικών ερευνών. Ειδικότερα, η πρακτική αυτή, στηρίζεται στο ότι τα δεδομένα της τράπεζας είναι διασκορπισμένα σε διαφορετικές χώρες και ηπείρους. Έτσι, ο διαχειριστής έχει τη δυνατότητα να χειρίζεται λογαριασμούς που έχει ανοίξει σε χώρα διαφορετική από αυτή που εργάζεται και ταυτόχρονα οι δικαιούχοι πελάτες να διαμένουν σε άλλη χώρα. Τα χρηματικά ποσά μπορεί να είναι διασκορπισμένα σε περισσότερες της μίας χώρες, ώστε να αποφευχθούν οι ενδεχόμενοι έλεγχοι των ανακριτικών αρχών (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 136).

- **Εικονικές εταιρίες**

Ακόμη, για να είναι πιο αποτελεσματική η προσπάθεια απόκρυψης ή για να δημιουργηθούν μαύρα ταμεία με σκοπό τη δωροδοκία πολιτικών προσώπων, μπορεί να συμμετέχουν και ορισμένες εικονικές εταιρίες που εδρεύουν σε φορολογικούς και δικαστικούς παραδείσους, προκειμένου να καθυστερήσουν πάρα πολύ οι πιθανοί έλεγχοι, ώστε να παραγραφούν τα φορολογικά αδικήματα. Είναι δύσκολος ο εντοπισμός των μέσων περάσματος από τη μια εταιρία στην άλλη, ειδικά αν αυτές δραστηριοποιούνται σε χώρες οι οποίες δεν προσφέρουν νομική κάλυψη. Στους φορολογικούς παραδείσους, η αδιαφάνεια δεν είναι μόνο θέμα χώρου αλλά και χρόνου, διότι συνήθως τα τραπεζικά και εταιρικά έγγραφα φυλάσσονται για ελάχιστο χρονικό διάστημα (για δύο έτη το πολύ), μετά την παρέλευση του οποίου δεν είναι δυνατή η αναδημιουργία των συναλλαγών και των ενεργειών που τελέστηκαν (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σσ. 136-137).

Περαιτέρω, η προστασία του απορρήτου εξασφαλίζει την εξαφάνιση των ιχνών που αφήνουν οι συναλλαγές. Με τον κωδικό SWIFT εντοπίζονται οι διεθνείς τραπεζικές

συναλλαγές. Το όνομα προήλθε από το ακρωνύμιο της εταιρίας που το εξέδωσε με έδρα στις Βρυξέλλες και ο κωδικός ελέγχεται από τις εταιρίες Clearstream και Euroclear, οι οποίες λειτουργούν ως ταμεία συμψηφισμού, διασφαλίζουν την αξιοπιστία του αντισυμβαλλομένου και διαδραματίζουν βασικό ρόλο στις διεθνείς συναλλαγές, παρέχοντας την διαβεβαίωση της αποτελεσματικότητας των συναλλαγών. Ο εν λόγω κωδικός χρησιμοποιεί κρυπτογραφημένα δίκτυα και κλειδιά αποκρυπτογράφησης που ταυτοποιούν τις τράπεζες. Η μεταφορά των χρημάτων που γίνεται με αυτή τη μέθοδο καλείται «από λογαριασμό σε λογαριασμό» και με αυτή συγχωνεύεται το σύνολο των χιλιάδων συναλλαγών στο τέλος της ημέρας σε μία και μοναδική μετά από συμψηφισμό, εμποδίζοντας την ιχνηλάτισή τους (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σσ. 126-127).

- **Πλασματικές συναλλαγές**

Επιπρόσθετα, ένας άλλος διαδεδομένος τρόπος για να συγκαλύψει κάποιος τις τραπεζικές μεταφορές χρημάτων είναι να παρουσιάσει μια κατάσταση των λογαριασμών διαφορετική από την πραγματική. Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση χρηματοπιστωτικών προϊόντων όπως τα δικαιώματα προαίρεσης, τα παράγωγα, τα εικονικά δάνεια, ώστε να μεταφέρονται χρήματα από την μία χώρα στην άλλη στο ίδιο κάτοχο. Έτσι, πωλητής σε μία χώρα και αγοραστής σε μία άλλη χώρα, είναι το ίδιο πρόσωπο. Επομένως, απώλειες και κέρδη είναι εικονικά, αφού τα χρήματα παραμένουν στο ίδιο πρόσωπο. Εξαφανίζονται στην μία χώρα και εμφανίζονται στην άλλη. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται μια απολύτως πλασματική οικονομική κατάσταση (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 138), η οποία επιτρέπει την συγκάλυψη της μεταφοράς χρημάτων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Βιδάλη, 2019, σ. 324) και την απόκρυψη του πραγματικού ιδιοκτήτη.

Οι πρακτικές αυτές είναι κερδοφόρες για τους πελάτες των τραπεζών αλλά και για τις ίδιες τις τράπεζες. Σύμφωνα με τον Falciani στην HSBC όταν δινόταν εντολή πώλησης ή αγοράς χρηματοπιστωτικών προϊόντων από τον δικαιούχο του λογαριασμού, η τράπεζα, ο διαχειριστής του λογαριασμού και ο μεσάζων αποκόμιζαν ένα ποσοστό που καθοριζόταν με συμβόλαιο (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 139).

- **Συμβόλαιο εμπιστευτικότητας**

Το συμβόλαιο εμπιστευτικότητας (trust) είναι ένα από τα πιο δημοφιλή σύγχρονα μέσα για να εμποδίζεται η ιδιοποίηση αγαθών, εταιριών ή χρημάτων. Συνίσταται στο ότι οι πελάτες υπογράφουν ένα συμβόλαιο με την τράπεζα με το οποίο μεταβιβάζουν τα αγαθά τους στον τραπεζικό όμιλο για όσο χρονικό διάστημα έχει συμφωνηθεί, ώστε να φαίνεται ότι τα χρήματα αυτά δεν ανήκουν στους ίδιους αλλά στην τράπεζα, η οποία στη συνέχεια τα τοποθετεί σε κάποιο φορολογικό παράδεισο. Ακολούθως, τα χρήματα επενδύονται σε χρηματοπιστωτικά προϊόντα, αποφέρουν έσοδα και στη λήξη του συμφωνηθέντος χρονικού διαστήματος, το κεφάλαιο και οι τόκοι επιστρέφονται στον πελάτη. Αυτή η πρακτική παρέχει τη δυνατότητα να δημιουργείται ένα προκάλυμμα, που δυσκολεύει πολύ την αποκάλυψη του πραγματικού δικαιούχου. Αυτό οφείλεται στην ιδιομορφία του τραπεζικού που βρίσκεται στο ότι ο εντολέας (settlor) απαλλάσσεται από την κυριότητα της περιουσίας του και ορίζει την διαχείρισή της στον trustee. Όμως, δεν είναι ιδιοκτήτες ούτε οι δικαιούχοι, που θα παραλάβουν τα κέρδη από τη διαχείριση της περιουσίας. Επομένως, ενδεχόμενο αίτημα των δικαστικών αρχών για διεθνή δικαστική συνδρομή, προκειμένου να ελέγξουν αν, τα πρόσωπα για τα οποία πραγματοποιούν έλεγχο, έχουν λογαριασμό σε μια ορισμένη τράπεζα, δεν θα έχει θετικό αποτέλεσμα. Για να προκύψει κάποιο αποτέλεσμα πρέπει να ελεγχθούν τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν μεταβιβασθεί στο trust. Αν, όμως, τα ίδια πρόσωπα έχουν συνάψει συμβόλαιο εμπιστευτικότητας, οι διωκτικές αρχές δεν θα το μάθουν (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 141)

Αυτή η τακτική απόκρυψης των ιχνών είναι ανάλογη με εκείνη των εταιριών-βιτρίνα, οι οποίες δεν φαίνονται ως διαχειριστές, δεν εδρεύουν κάπου, δεν έχουν υπαλλήλους και ιδρύονται με μοναδικό σκοπό να δημιουργήσουν μία ακόμη διαχωριστική δικλείδα μεταξύ των χρημάτων και των πραγματικών δικαιούχων (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 141)

- **Ασφαλιστήρια ζωής**

Η πρακτική των ασφαλιστηρίων ζωής δεν αφήνει ίχνη και είναι παρόμοια με το συμβόλαιο εμπιστευτικότητας. Είναι ένας μηχανισμός που υποβοηθά τη φοροδιαφυγή με το να «ξεφορτωθεί» το άτομο επίσημα τα χρήματά του μεταβιβάζοντας τα κεφάλαια στην τράπεζα και τυπικά πλέον δεν του ανήκουν τα χρήματα ή η περιουσία. Έτσι ο πελάτης αποφεύγει μεν τη φορολογία για την περιουσία του, κερδίζει δε και από τις φορολογικές απαλλαγές που εφαρμόζονται σε πολλά κράτη για τα ασφάλιστρα. Επιπλέον ο πελάτης χρησιμοποιώντας το ασφαλιστήριο ζωής ως εγγύηση μπορεί να του χορηγηθεί δάνειο. Έτσι μπορεί να καταγράψει χρέη και να εκμεταλλεύεται τις φορολογικές μειώσεις (Φαλασιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 149)

5.1.4. Συμπερασματικές σκέψεις

Η σκιώδης τραπεζική με τις πρακτικές συγκάλυψης, που προαναφέρθηκαν, οι οποίες έχουν κοινό σκοπό την εικονική αφαίρεση των περιουσιακών στοιχείων που μπορούν να αποκτηθούν ξανά όποτε το θελήσει κάποιος με τη βοήθεια των διαμεσολαβητών οι οποίοι οδηγούν τους πελάτες στην τράπεζα και πληρώνονται ανάλογα (Φαλασιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 150). Αυτές οι πρακτικές δεν θα μπορούσαν να διατηρηθούν χωρίς την συμμετοχή της πολιτικής εξουσίας. Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει συμβιωτική σχέση με την γκρίζα ζώνη της οικονομίας καθώς και με τη νομιμότητα, γενικότερα, σε όλες τις μορφές της, την πολιτική, την κοινωνική, την οικονομική (Ruggiero, 2017, σσ. 224-226).

Η διαφθορά της πολιτικής εξουσίας έχει καταλυτικό ρόλο στο κλείσιμο υποθέσεων φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος. Αυτό φαίνεται και από την ψήφιση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας το 2005 για τις αποταμιεύσεις, που επέβαλλε φορολόγηση των τραπεζικών καταθέσεων μόνο των φυσικών προσώπων και όχι των εταιριών, γεγονός που φανερώνει την ενεργό συμμετοχή της πολιτικής εξουσίας στο έγκλημα του ξεπλύματος. Αν

και ο μεγάλος πλούτος βρίσκεται κρυμμένος στις εταιρίες, εντούτοις, η Ε.Ε νομοθέτησε για τη φορολόγηση των φυσικών προσώπων και όχι των εταιριών.

5.2. Νομοθετική προσέγγιση των πρακτικών συγκάλυψης

Για την αντιμετώπιση του τραπεζικού απορρήτου και γενικότερα για την πρόληψη και καταστολή των πρακτικών απόκρυψης της παράνομης περιουσίας καθώς και την βελτίωση του έργου των διωκτικών αρχών, ο εθνικός νομοθέτης πρωτίστως, θέσπισε το Ν.2331/95 που τροποποιήθηκε με το Ν.3424/2005. Με βάση το νόμο αυτό οι οριζόμενες τις υποχρεώσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μπορούμε να τις κατατάξουμε σε τρεις βασικές γενικές ομάδες υποχρεώσεων (Ναμίας, 2007, σ. 390):

- α)** υποχρεώσεις που έχουν σχέση με την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη καθώς και με τον εντοπισμό ύποπτων ή ασυνήθιστων συναλλαγών
- β)** υποχρεώσεις σχετικά με την αναφορά ύποπτων ή ασυνήθιστων συναλλαγών και υποχρεώσεις άρνησης εκτέλεσης των συναλλαγών αυτών και
- γ)** υποχρεώσεις σχετικά με την οργάνωση συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, ώστε να διασφαλιστεί η ρυθμιστική συμμόρφωση του οργανισμού με την υφιστάμενη ισχύουσα νομοθεσία (Ναμίας, 2007, σ. 390)

Συγκεκριμένα, ως προς την πρώτη κατηγορία, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να εξακριβώσουν την ταυτότητα του πελάτη τους. Στο νόμο 2331/95(άρθρο 4 παρ. 1 έως 6) περιγράφεται λεπτομερώς η διαδικασία ελέγχου των βασικών εγγράφων ταυτοποίησης του συναλλασσόμενου, της διεύθυνσης κατοικίας και επαγγελματικής στέγης, του ασκούμενου επαγγέλματος και του αριθμού φορολογικού μητρώου του. Η υποχρέωση αυτή εφαρμόζεται σε συμβάσεις ανοίγματος λογαριασμών και σε κάθε μορφής συναλλαγές αξίας μεγαλύτερης των δέκα πέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ (άρθρο 4 παρ. 1 του Ν.2331/95). Εδώ προκύπτει ένα ερώτημα αναφορικά με τον τρόπο που λαμβάνονται τα απαιτούμενα μέτρα, καθώς και με το όριο που μπορεί να φτάσει η διαδικασία

συγκέντρωσης πληροφοριών για την διακρίβωση της πραγματικής ταυτότητας του συναλλασσόμενου, όταν μάλιστα δεν υφίστανται σοβαρές υπόνοιες ότι πρόκειται για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (Ναμίας, 2007, σσ. 390-391). Επιπλέον, όταν προκύψει εμπειριστατωμένη αμφισβήτηση σχετικά με το αν συναλλασσόμενος λειτουργεί μόνο για τον εαυτό του ή για λογαριασμό τρίτου, τότε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να συγκεντρώσουν πληροφορίες για την πραγματική ταυτότητα του τρίτου προσώπου²⁹. Στην πρώτη κατηγορία υποχρεώσεων ανήκει και η τήρηση ειδικού Αρχείου για τη διαφύλαξη των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν για τη συμμόρφωση με τα μέτρα δέουσας επιμέλειας και όλων των εγγράφων που είναι σχετικά με τις συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν για χρονικό διάστημα διάρκειας τουλάχιστον πέντε ετών³⁰. Ουσιαστικά, πρόκειται για αρχείο προσωπικών δεδομένων, όπως αυτά ρυθμίζονται στο άρθρο 2 παρ. ε του Ν.2472/97. Το ερώτημα που γεννάται, εν προκειμένω, αφορά κατά πόσο επιτρέπεται και με ποιες προϋποθέσεις η παραβίαση προσωπικών δεδομένων έναντι του συμφέροντος εντοπισμού υπόπτων συναλλαγών (Ναμίας, 2007, σσ. 391-392).

Στην δεύτερη κατηγορία υποχρεώσεων (σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 10 του Ν.2331/95, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 παρ. 4 του Ν.3424/2005) εντάσσεται η υποχρέωση για κάθε διευθυντικό στέλεχος ή υπάλληλο χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, να αναφέρει κάθε συναλλαγή που θεωρεί ύποπτη για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Επιπρόσθετα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να μην πραγματοποιούν συναλλαγές, για τις οποίες υπάρχει γνώση ή βάσιμη υπόνοια ότι συνδέονται με ξέπλυμα χρήματος. Εξαίρεση υπάρχει όταν συντρέχει επείγων λόγος για την άμεση πραγματοποίηση της συναλλαγής, καθώς και όταν η μη πραγματοποίηση της συναλλαγής μπορεί να παρεμποδίσει την αποκάλυψη αποδεικτικών στοιχείων ή προσώπων που πιθανόν εμπλέκονται σε

²⁹ Ν.2331/1995, άρθρο 4, παρ. 3

³⁰ Ν.4557/2018, άρθρο 30

νομιμοποίηση εσόδων. Στην περίπτωση αυτή η αναφορά υποβάλλεται αμέσως μετά τη συναλλαγή³¹.

Τέλος, σχετικά με την τρίτη κατηγορία υποχρεώσεων, ρυθμίζεται με το άρθρο 5 παρ. 9 του Ν.3424/2005, η υποχρέωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διαθέτουν μηχανισμούς για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ξεπλύματος. Επιπλέον, προβλέπεται θέση συντονιστή στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους που περιλαμβάνουν πολλές επιμέρους εταιρίες ώστε να εξασφαλιστεί η εφαρμογή των υποχρεώσεων των επιμέρους εταιριών του ομίλου. Έτσι, επιδιώκεται η κάλυψη των κενών που παρατηρούνται από τις μεμονωμένες αναφορές επιμέρους εταιριών του ίδιου ομίλου (Ναμίας, 2007, σ. 399).

Η παραπάνω νομοθεσία καταργήθηκε με την ψήφιση του Ν.4557/2018 με τον οποίο, ο εθνικός μας νομοθέτης, εξειδίκευσε τις παραπάνω υποχρεώσεις, εντάσσοντας στο θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας τις διατάξεις της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ.

Παράλληλα με όσα προαναφέραμε, με το Ν.3943/11 εισήχθη στο δίκαιο της χώρας μας ο θεσμός του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος. Ο θεσμός αυτός εντάχθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αποτελώντας μέρος του ελληνικού ποινικού δικαίου. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 34 Κ.Π.Δ. ρυθμίζονται τα καθήκοντα και οι εξουσίες του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος μεταξύ των οποίων είναι η πρόσβαση σε κάθε στοιχείο που θεωρεί χρήσιμο, χωρίς να υφίσταται σε περιορισμούς αναφορικά με το τραπεζικό, το φορολογικό, το χρηματιστηριακό και οποιοδήποτε άλλο απόρρητο, εκτός του δικηγορικού και του τηλεπικοινωνιακού, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας. Έτσι, ο εθνικός νομοθέτης καταργεί το τραπεζικό και φορολογικό απόρρητο κατά τη διενέργεια έρευνας ή προκαταρκτικής εξέτασης από τον ειδικό εισαγγελέα, προκειμένου να εξακριβώσει την τέλεση οικονομικών ή φορολογικών εγκλημάτων, παρέχοντάς του τη δυνατότητα της ελεύθερης πρόσβασης σε κάθε στοιχείο

³¹ Ν.2331/1995, άρθρο 4, παρ.12

για να περατώσει το έργο του, τηρώντας πάντα την αρχή της αναλογικότητας (Μιχαλοπούλου, 2019, σ. 349).

Με τις παραπάνω νομοθετικές ρυθμίσεις, ο Έλληνας νομοθέτης, λειτουργεί μέσα σε κλίμα συμφωνίας με τη διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία στην προσπάθεια κατά του απορρήτου, έχοντας ως στόχο την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ισχυρών και κυρίως της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

6. Κεφάλαιο 6^ο: Κριτική προσέγγιση: συμπεράσματα και προτάσεις

Το νομοθετικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και που επιδιώκει την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, έχει ως κύριο γνώρισμα το ότι καθορίζεται από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς και ως εκ τούτου, η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, που εφαρμόζει η χώρα μας, στηρίζεται στις εντολές των διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων και απλά ο έλληνας νομοθέτης τις ενσωματώνει στο εθνικό μας δίκαιο (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 275).

Η υπερποινικοποίηση και το διευρυμένο τιμωρητικό πλαίσιο, φανερώνουν ότι πρόκειται για ένα νομοθετικό οικοδόμημα με αυστηρό και ασαφές πεδίο ποινικοποίησης του φαινομένου (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 257). Ειδικότερα, με τη θέσπιση του μέτρου της διευρυμένης δήμευσης, την επέκταση της διαδικασίας για τον εντοπισμό του πραγματικού δικαιούχου, την θέσπιση του ειδικού αρχείου για τη διαφύλαξη των πληροφοριών καθώς και με την ενίσχυση του ρόλου των υπόχρεων προσώπων, το νέο θεσμικό πλαίσιο επιφέρει σοβαρές παραβιάσεις των συνταγματικά κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων.

Επιπρόσθετα, η πολυνομία και οι συνεχείς αλληλοαναιρούμενες διατάξεις είναι στοιχεία που συνθέτουν ένα μη ολοκληρωμένο θεσμικό περιβάλλον και παράλληλα ευνοούν την ανάπτυξη της φοροδιαφυγής, της δωροδοκίας και του ξεπλύματος (Ruggiero, 2017, σ. 200). Στο αδιαφανές αυτό τοπίο, που προκαλείται από την θέσπιση πολυάριθμων και γενικών νομοθετημάτων, αν προστεθεί και ο αόριστος τρόπος με τον οποίο έχουν θεσπιστεί ως αξιόποινες πράξεις τα επί μέρους εγκλήματα της νομιμοποίησης εσόδων, γίνεται φανερό η ελλειμματικότητα του νόμου ως προς την αποτελεσματική καταπολέμηση του εγκλήματος της νομιμοποίησης. Αυτό διαφαίνεται και από τις διεθνείς στατιστικές όπου περιγράφεται, αφενός, ο πολύ μικρός αριθμός των καταδικασθέντων για ξέπλυμα σε σχέση με τον αριθμό

των καταδικασθέντων για τα κοινά εγκλήματα και, αφετέρου, το ελάχιστο ύψος των επαληθευμένα νομιμοποιηθέντων εσόδων σε σχέση με τη συνολική αξία των εσόδων προερχομένων από εγκληματικές δραστηριότητες, που αποκομίζονται στις παράνομες αγορές (Λιβος, 2007, σ. 357).

Σήμερα, παρατηρούμε, ότι οι δράστες του οργανωμένου εγκλήματος εξακολουθούν, χωρίς περιορισμούς, να ξεπλένουν τα παράνομα έσοδά τους με τη χρήση εργαλείων, όπως οι εταιρίες βιτρίνα, τα καταπιστεύματα και τα συμβόλαια εμπιστευτικότητας, καθώς και με τη χρήση περίπλοκων διαδρομών του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η χρήση του τραπεζικού απορρήτου με τη βοήθεια της τεχνολογίας είναι η βασικότερη παράμετρος για τον διαχωρισμό, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, της περιουσίας από τον ιδιοκτήτη (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 141). Άλλωστε, η κυριαρχία η οικονομικής εξουσίας έναντι της πολιτικής στηρίζεται στην τήρηση του απορρήτου και στην ηθική νομιμοποίηση της κουλτούρας του απορρήτου. Η ρητορική που στηρίζεται τόσο στην συγκάλυψη όσο και στη μυστικότητα είναι ένα από τα όπλα που επιλέγουν οι εγκληματίες του λευκού κολάρου για να επιβάλλουν την εξουσία τους (Deneault, 2010, σ. 2).

Μέχρι σήμερα, στην πραγματικότητα, κανένα δημόσιο μέτρο που να ισχυρίζεται ότι μάχεται ενάντια στους φορολογικούς παραδείσους, δεν έχει καταφέρει τίποτα άλλο από το προσεγγίζει οριακά το πρόβλημα των υπεράκτιων εταιριών. Ο αγώνας «κατά των φορολογικών παραδείσων» και το «τέλος του τραπεζικού απορρήτου», που διακηρύσσονται από τα μέσα ενημέρωσης, περιορίζονται σε περιστασιακή και περιορισμένη παρακολούθηση αποκλειστικά της φοροδιαφυγής (Deneault, 2010, σ. 111). Περίπου το μισό του συνολικού ποσού των τραπεζικών δανείων και διεθνών καταθέσεων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του κόσμου, βρίσκεται σε φορολογικούς παραδείσους και προστατεύονται από το τραπεζικό απόρρητο και τον ελάχιστο ή ακόμη και τον μηδενικό φορολογικό συντελεστή (Deneault, 2010, σ. 113). Η σκιώδης τραπεζική που αναπτύσσεται και επιβιώνει στους φορολογικούς παραδείσους, ενεργεί με βάση τα εργαλεία που προαναφέραμε, έχοντας αποκλειστικό σκοπό, την εικονική απώλεια των περιουσιακών

στοιχείων, τα οποία με τη βοήθεια των διαμεσολαβητών μπορούν να επιστραφούν στον ιδιοκτήτη τους, όταν ο ίδιος το ζητήσει (Φαλσιανί & Μινκούτσι, 2015, σ. 150)

Σε όλα τα ανωτέρω συμβάλλει και η μηδαμινή ή προσχηματική πολιτική βούληση, η οποία είναι εμφανής και καθόλου τυχαία. Άλλωστε, το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα αναπτύσσεται από τα οφέλη των off shore κέντρων (Ruggiero, 2017, σ. 216), γεγονός που αποδεικνύει τον συμβιωτικό ρόλο του τραπεζικού συστήματος τόσο με τη νόμιμη οικονομία, όσο με την παράνομη και τη διαφθορά (Βιδάλη, 2017, σσ. 51,54). Απόδειξη γι' αυτό είναι ο νόμος Ν.4446/2016, γνωστός ως νόμος «φορολογική ασπίδα», ο οποίος ψηφίστηκε από τις κυβερνήσεις των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την αποκάλυψη της λίστας του Φαλσιανί.

Στην Ελλάδα θεσπίστηκε ένα από τα αυστηρότερα ποινικά πλαίσια διεθνώς και μάλιστα υπερτερόντας των υποχρεώσεων που υπαγορεύθηκαν στην χώρα μας από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές νομοθετικές διατάξεις (Τσιρίδης, 2008, σ. 624). Αυτό το θεσμικό πλαίσιο είναι ελλειμματικό και αναποτελεσματικό, γεγονός που αποδεικνύεται από τις υποθέσεις οι οποίες εξελίχθηκαν σε τεράστια οικονομικά σκάνδαλα. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρουμε την υπόθεση Siemens και την υπόθεση με τις παράνομες χρηματοδοτήσεις πολιτικών κομμάτων, που απασχόλησαν την χώρα μας.

Ωστόσο, η ανεξέλεγκτη ποινική καταστολή θα μπορούσε να αντικατασταθεί από ένα διοικητικό ελεγκτικό μηχανισμό, έργο του οποίου να είναι η εφαρμογή ενός διοικητικού κατασταλτικού συστήματος που να χαρακτηρίζεται για την αμεσότητα του ελέγχου και την πίστη στην επιβολή των διοικητικών ποινών. Ο μηχανισμός αυτός θα ήταν αποδοτικός σε επίπεδο γενικής και ειδικής πρόληψης του ξεπλύματος και έτσι η συνεισφορά της ποινικής καταστολής ως τρόπος αντεγκληματικής πολιτικής να μην είναι απαραίτητη (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 334).

Η ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο, αναδεικνύει το ενδιαφέρον του νομοθέτη για παροχή μιας δεύτερης ευκαιρίας στις

διωκτικές αρχές, στην προσπάθεια διερεύνησης όσο το δυνατόν περισσότερων υποθέσεων ξεπλύματος, χωρίς να καταφέρνει με τις πρόχειρες λύσεις, να καλύψει τα νομικά κενά και να προστατεύσει τα δικαιώματα των πολιτών. Ωστόσο, σήμερα, τη δεύτερη ευκαιρία δεν την χρειάζονται οι διωκτικές αρχές, αλλά το κράτος δικαίου. Επομένως, στις περιπτώσεις που οι παρεμβάσεις στο ποινικό δίκαιο προέρχονται από διεθνείς φορείς και η προστασία των συνταγματικά κατοχυρωμένων ατομικών ελευθεριών χαλαρώνει επιλεκτικά, στο όνομα της συνεργασίας και της συμφωνίας, τότε η ανάγκη αυτή γίνεται επιβεβλημένη (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 19).

Ως εκ τούτου, μια πρότασή μας είναι η ύπαρξη εγρήγορσης όταν θεσπίζεται ή επικαιροποιείται το ποινικό πλαίσιο και να εφαρμόζεται μία τυποποίηση του εγκλήματος που να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και όχι μία άκρατη ποινικοποίηση. Για τον σκοπό αυτό, οι διωκτικές και ανακριτικές αρχές οφείλουν, σε εθνικό ή σε παγκόσμιο επίπεδο, να ενισχύουν και να βελτιώνουν τα μέσα καταπολέμησης του ξεπλύματος. Επιπλέον, προτείνεται η στενή συνεργασία με επιστήμονες που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις και εξοικείωση με τα απαραίτητα τεχνολογικά μέσα. Επίσης, απαιτείται το σύνολο των υλικών και τεχνικών υποδομών καθώς και η συνεχής συνεργασία των αρμοδίων αρχών σε διεθνές επίπεδο (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σ. 89).

Η επόμενη πρότασή μας έχει ιδιαίτερη σημασία για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών συγκέντρωσης και ανταλλαγής πληροφοριών για τις προδικαστικές έρευνες, αναφορικά με το ξέπλυμα χρήματος, το οργανωμένο και οικονομικό έγκλημα γενικότερα. Αναφερόμαστε στον θεσμό της Δικαστικής Αστυνομίας, η σύσταση του οποίου είναι αναγκαία, καθώς θα συμβάλει στην αναβάθμιση των εισαγγελικών αρχών και της αστυνομίας καθώς και στη ενίσχυση του κράτους δικαίου κατά την απονομή της δικαιοσύνης. Πλήθος προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την προανακριτική έρευνα και οφείλονται σε νομικούς ή εξονομικούς παράγοντες θα επιλύονται με τα εξειδικευμένα στελέχη που θα απαρτίζουν το θεσμό της Δικαστικής Αστυνομίας (Vidali, Koufouli, Spyrea, & Karagiannidis, 2021).

Ακόμη, στην επίτευξη μίας αποτελεσματικής προσπάθειας κατά του ξεπλύματος, μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά η συνεργασία μεταξύ του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Αυτή η συνεργασία μπορεί να πραγματοποιηθεί με συχνότερες συναντήσεις των φορέων του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα, στα πλαίσια των οποίων να ανταλλάσσουν πληροφορίες, να εξακριβώνουν πιθανές υποψίες και να ανακαλύπτουν εγκληματικές συμπεριφορές, επιφέροντας τα μέγιστα σε ένα κοινό αγώνα κατά του ξεπλύματος. Εξάλλου, οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν να διακρίνουν και να εντοπίζουν τις παράνομες δραστηριότητες πιο έγκαιρα από τους φορείς του δημόσιου τομέα.

Τέλος, θα αναφερθούμε σε μία εναλλακτική πρόταση, που αποτελεί αντιστάθισμα στην διαρκή διεύρυνση και σκλήρυνση του ποινικού νόμου όπως και στη «σωτηρία» για την οποία μας διαβεβαιώνει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, σχετικά με την καταπολέμηση του ξεπλύματος. Είναι η νέα θεωρητική πρόταση αντεγκληματικής πολιτικής, που επικεντρώνεται στην έννοια της «κοινωνικής βλάβης» η οποία συνδέεται άμεσα με τον ευρύτερο όρο «ζημιολογία» και παρακάμπτει τη στενή έννοια του αξιοποίνου ενώ ενστερνίζεται μία πραγματική θεώρηση της ζημίας. Στοχεύει στην αλλαγή του θεσμικού πλαισίου αντιμετώπισης της νομιμοποίησης βρώμικου χρήματος, ως προς τους όρους θέσπισής του, ώστε να παρεμποδιστεί η ολοφάνερη πολιτική μηδενική ανοχή και η αυταρχικότητα που το χαρακτηρίζει. Ακόμη, επιδιώκει την εξάλειψη της αοριστίας του παραδοσιακού μοντέλου ποινικοποίησης του ξεπλύματος μέσω της ανάδειξης των τεράστιων συνεπειών που έχει το φαινόμενο αυτό σε όλες τις πλευρές της ανθρώπινης ζωής (Βασιλαντωνοπούλου, 2014, σσ. 423-432).

Επίλογος

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί σήμερα ένα επιβλαβές φαινόμενο, που αναπτύσσεται χρησιμοποιώντας συνεχώς νέες τεχνικές και μέσα, στα πλαίσια ενός αβέβαιου παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι εμφανιόμενες τάσεις της αυστηροποίησης και υπερποινικοποίησης που χαρακτηρίζουν το θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας για την πρόληψη και καταστολή του ξεπλύματος, αναδεικνύουν την αναποτελεσματικότητά του ως προς την ουσιαστική καταπολέμηση του φαινομένου, καθώς και την αποτυχία του να αντιμετωπίσει τις συνεχώς εξελισσόμενες πρακτικές συγκάλυψης και απόκρυψης των παράνομων εσόδων από τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Ο Έλληνας νομοθέτης ακολουθώντας τις επιταγές των ευρωπαϊκών και διεθνών ποινικών οδηγιών και στην προσπάθειά του να διευκολύνει το έργο των διωκτικών και ανακριτικών αρχών, διεύρυνε το πλαίσιο εφαρμογής των διατάξεων για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος αλλά δεν κατάφερε να περιορίσει τα νομικά κενά. Οι διωκτικές αρχές αναλώνονται με το πλήθος πληροφοριών και ποινικών διώξεων, χωρίς να μπορούν να ανακαλύψουν και να εκτιμήσουν το μέγεθος της σοβαρότητας κάθε εγκληματικής συμπεριφοράς. Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη την τεράστια ανάπτυξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου, εάν δεν υπάρξει ένα αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο που να περιορίσει (αν όχι να εξαλείψει) το ξέπλυμα, τα παρανόμως προερχόμενα έσοδα θα εξακολουθήσουν να χρηματοδοτούν το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία θέτοντας σε κίνδυνο τα ατομικά δικαιώματα και την ίδια τη δημοκρατία.

Βιβλιογραφία

Ακολουθούν οι βιβλιογραφικές αναφορές (πηγές) της Εργασίας.

- Argentiero, A., Bagella, M., & Busato, F. (2008). *Money laundering in a two-sector model: using theory for measurement*.
- Baker, R. W. (2005). *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*. John Wiley & Sons.
- Blomberg, S., Hess, G. D., & Weerapana, A. (2004, Ιούνιος). Economic conditions and terrorism. *European Journal of Political Economy*, σσ. 463-478.
- Council of Europe. *Council of Europe Treaty Series - No. 198 - Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism*.
Ανάκτηση από <https://rm.coe.int/168008371f>
- Deneault, A. (2010). *Offshore: Tax Havens and the Rule of Global Crime*. New York: The New Press.
- Johnston, B., & Abbott, J. (2005). *Deterring Abuse of the Financial System: Elements of an Emerging International Integrity Standard*. International Monetary Fund .
- OECD. (2019). *Money Laundering and Terrorist Financing Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors*.
Ανάκτηση από <https://www.oecd.org/tax/crime/money-laundering-and-terrorist-financing-awareness-handbook-for-tax-examiners-and-tax-auditors.pdf>
- Ruggiero, V. (2017). *Dirty Money: On Financial Delinquency*. Oxford University Press.
- Unger, B. (2006). *The amounts and the effects of money laundering*. Report for the Ministry of Finance, Netherlands.
- Vidali, S., Koufouli, M., Spyrea, M., & Karagiannidis, D. (2021). *Δικαστική Αστυνομία και αποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα JUDICIAL POLICE AND THE EFFICIENCY OF CRIMINAL JUSTICE SYSTEM IN GREECE*.
doi:10.13140/RG.2.2.28331.16165

What is cryptocurrency and how does it work?. Ανάκτηση από <https://www.kaspersky.com/resource-center/definitions/what-is-cryptocurrency>

Yuksel, M. (1991). *MONEY LAUNDERING*. Reserve Bank of Australia.

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849) και άλλες διατάξεις». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-nomoes-eis-sunolo.pdf>

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Τροποποίηση του ν. 4557/2018 - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου και διατάξεις για την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης».

Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/11684096.pdf>

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/P-TROM-EIS-neo.pdf>

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α' 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334)».

Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/egklimatikes%20energeies-synolo.pdf>

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση, συμπλήρωση και αντικατάσταση διατάξεων του ν. 2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α΄) και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες διατάξεις».

Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/T-XRIMAPIST-EIS.pdf>

Βασιλακόπουλος, Π. Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (Κριτικές παρατηρήσεις στις ποινικές διατάξεις του νόμου 2331/1995). *Ποινικά Χρονικά*.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). «Λευκά Κολάρα» & Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη & Αντεγκληματική Πολιτική. Αθήνα: Δίκαιο & Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλας.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2019). Η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως λανθάνουσα οικονομική διακυβέρνηση. Στο *Εγκλήματα των Ισχυρών: Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο Έγκλημα* (σσ. 255-278). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ Α.Ε.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια: Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Βιδάλη, Σ. (2019). Όψεις της ανάκρισης σε υποθέσεις εγκλημάτων των ισχυρών και οργανωμένου εγκλήματος. Στο *Εγκλήματα των Ισχυρών: Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο Έγκλημα* (σσ. 307-332). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ Α.Ε.

Δουβής, Π. (2008). *Offshore δραστηριοτητές*. Αθήνα: Ιδιωτική.

Δούβλης, Β. (2015). Διεθνείς δράσεις κατά της φοροδιαφυγής -φοροαποφυγής: «Η Μεγάλη Χίμαιρα», *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών*(Έτος 2015/Τεύχος 8-9).

Ζημιανίτης, Δ. (2007). Η τρίτη κοινοτική οδηγία για το ξέπλυμα χρήματος: Μια προκαταρκτική θεώρηση. Στο *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος: «ΚΑΘΑΡΗ» Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ*, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

- H off shore εταιρεία και τα μυστικά της.* (2013, Μαρτίου 8). Ανάκτηση από <https://www.taxheaven.gr/circulars/15882/arora-h-off-shore-etaireia-kai-ta-mystika-ths>
- Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2007). Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας. *ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ*, σσ. 3-19.
- Καμπέρου-Ντάλτα, Ε. (2009). *Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου και διεθνές ποινικό πλαίσιο.* Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Καραδήμας, Θ., & Καραδήμα, Π. (2015). Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος και τα μέτρα πρόληψης των ελληνικών τραπεζών. *e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας, e-Journal of Science & Technology, (e-JST)*, σσ. 57-94.
- Κάτσιος, Σ. (1998). *Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.* Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Λιβος, Ν. (2007). Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και η εξιχνίασή του. Στο *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος: «ΚΑΘΑΡΗ» Ή ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ;* (σσ. 357-378). Αθήνα : Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Μιχαλοπούλου, Έ. (2019). Το οικονομικό έγκλημα, σύγχρονες τάσεις εξάπλωσής του και όψεις της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης. Στο *Εγκλήματα των Ισχυρών: Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο Έγκλημα* (σσ. 333-359). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ Α.Ε.
- Ν.1990/1991. *Κύρωση Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών.* ΦΕΚ 193/Α/16-12-1991.
- Ν.2331/1995. *Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις - Ολομέλεια Αρείου Πάγου - Διαιτησίες και άλλες διατάξεις.* ΦΕΚΑ'173/24.8.1995.

- N.3091/2002. Απλουστεύσεις και βελτιώσεις στη φορολογία εισοδήματος και κεφαλαίου και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α-330/24-12-2002.
- N.4557/2018. Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 139/30-07-2018.
- N.4734/2020. Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α' 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της. ΦΕΚ Α' 196/08-10-2020.
- Ναΐντος, Χ. (2017). Ειδικές ανακριτικές πράξεις: επίκαιρα ζητήματα. *Ποινικά Χρονικά*, σσ. 491-499.
- Ναμιάς, Ο. (2007). Ο ρόλος και η ευθύνη του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στο *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος: «ΚΑΘΑΡΗ» Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ*; (σσ. 380-408). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 της 20ής Μαΐου 2015 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=DA>
- Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L1673>
- Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843>
- Οδηγία 2005/60/ΕΚ της 26ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες

- δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=RO>
- Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31991L0308>
- Παπακυριάκου, Θ. (2007). Παρέμβαση στο 4ο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων. Στο *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος: «ΚΑΘΑΡΗ» Ή ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ;* (σσ. 445-448). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Παύλου, Σ. (2000). Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες (άρθρο 2 ν.2331/1995). *Υπεράσπιση*, σσ. 633-646.
- Σπινέλλης, Δ. (2016). Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρώπη και ειδικότερα η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας. Στο *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης: Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 364-389). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2000). Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις. Στο *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου: Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου* (σσ. 117-130). Αθήνα: Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.
- Τραγάκης, Γ. (1996). *Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τριανταφύλλου, Γ. (2014, 12). Ξέπλυμα περιουσίας προερχόμενης από φοροδιαφυγή. *Ποινικά Χρονικά*, σσ. 721-728.
- Τσαγκαλίδης, Α. (2013). Ειδικά ζητήματα δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 48 Ν.3691/2008). *Ποινική Δικαιοσύνη*(11).
- Τσακάλης, Ι. (2016, 12). Η ποινικοποίηση του ξέπλυματος βρώμικου χρήματος στον ενωσιακό χώρο υπό το πρίσμα της 4ης Ευρωπαϊκής οδηγίας (2015/849/ΕΕ) και των πρόσφατων νομοθετικών πρωτοβουλιών. *ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ* , σσ. 755-758.

- Τσιρίδης, Π. (2008). Παρατηρήσεις και προτάσεις επί του σχεδίου νόμου για την ενσωμάτωση στη νομοθεσία μας της τρίτης κοινοτικής Οδηγίας (2005/60/EK) για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της Οδηγίας 2006/70/EK. *Ποινική Δικαιοσύνη*, σσ. 623 – 631.
- Φαλσιανί, Ε., & Μινκούτσι, Ά. (2015). *Το χρηματοκιβώτιο των φοροφυγάδων*. (Μ. Λυγερού, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη.

*Στεφανία Ταμπάκη, Πρόληψη, τρόποι αντιμετώπισης και
εμφαινόμενες τάσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες
δραστηριότητες στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο: μια κριτική
προσέγγιση*

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.